

Równość płci i jakość życia

Raport z badań sondażowych

Uniwersytet Jagielloński

Kraków 2016

Autorki:

Ewelina Ciaputa (red.)

Beata Kowalska

Ewa Krzaklewska

Anna Ratecka

Krystyna Slany

Beata Tobiasz-Adamczyk

Marta Warat

Barbara Woźniak

Statystyk:

Piotr Brzyski

Zespół projektu:

Piotr Brzyski, Ewelina Ciaputa, Øystein Gullvåg Holter, Trine Rogg Korsvik,
Beata Kowalska, Ewa Krzaklewska, Aleksandra Migalska, Anna Ratecka, Krystyna Slany,
Kari Nyheim Solbrække, Beata Tobiasz-Adamczyk, Marta Warat, Barbara Woźniak

ISBN 978-83-945020-0-3

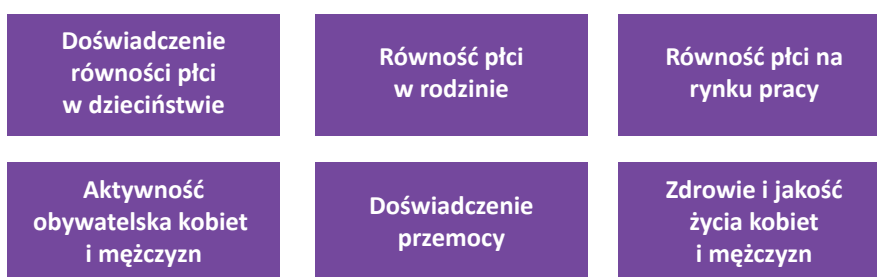
Spis treści

O projekcie	4
Metodologia badania	4
Czym jest równość płci?	5
Czym jest jakość życia?	5
Czym jest rozwój społeczny?	5
Postawy wobec równości płci	6
Doświadczenie dyskryminacji w sferze publicznej	8
Zadania państwa w osiągnięciu równości płci	9
Doświadczenie równości płci w dzieciństwie	10
Przemoc w dzieciństwie a jakość życia	12
Równość płci w rodzinach	14
Równość kobiet i mężczyzn na rynku pracy	17
Poczucie wpływu a aktywność obywatelska	20
Doświadczenie przemocy w związkach	22
Styl życia i zdrowie	26
Podsumowanie	29

O projekcie

Projekt *Równość płci i jakość życia. Rola równości płci w rozwoju w Europie na przykładzie Polski i Norwegii* (GEQ) był realizowany w latach 2013–2016 przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego we współpracy z Centre for Gender Research, Institute of Health and Society Uniwersytetu w Oslo oraz Katedrą Epidemiologii i Medycyny Zapobiegawczej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Projekt był finansowany ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu Polsko-Norweska Współpraca Badawcza, na podstawie umowy nr Pol-Nor/200641/63/2013.

Celem projektu GEQ było zbadanie wpływu równości płci na jakość życia oraz jej roli w rozwoju społecznym. W proponowanym przez nas podejściu skupiliśmy się na złożonych relacjach między równością płci w dzieciństwie, życiu rodzinnym oraz pracy zawodowej a jakością życia i satysfakcją ze zdrowia. Pod uwagę wzięto również kulturowe i instytucjonalne uwarunkowania kształtujące te relacje. Badania sondażowe, przeprowadzone w Polsce w roku 2015, inspirowane były wielowymiarowym modelem pomiaru równości płci, wypracowanym przez Centre for Gender Research na Uniwersytecie w Oslo.

Badania obejmowały różne wymiary równości płci. Z jednej strony, zbadano opinie Polek i Polaków na temat równości płci oraz ról rodzinnych, z drugiej – przeanalizowano praktyki równościowe w zakresie podziału obowiązków domowych, sprawowania opieki, uczestnictwa w rynku pracy, podejmowania decyzji, udziału w życiu publicznym i społecznym. Zwrócono także uwagę na dystrybucję zasobów, zarówno materialnych, jak i niematerialnych, między kobietami i mężczyznami. Wyniki tych badań pozwalają na diagnozę istniejących nierówności, podkreślenie wagi strukturalnych, kulturowych oraz instytucjonalnych uwarunkowań równości płci, a także umożliwiają analizę wpływu równości płci na jakość życia. Badania sondażowe uzupełniono analizą danych zastanych i polityk społecznych oraz badaniami jakościowymi – w postaci zogniskowanych wywiadów grupowych oraz analizy mediów. Zastosowanie innowacyjnego podejścia, łączącego badania jakościowe i wielowymiarowe badania ilościowe, stanowi istotny wkład w budowę nowych ram teoretyczno-empirycznych wyjaśniających zagadnienia (nie)równości płci. Mamy nadzieję, że nasze wyniki będą bodźcem dla nowych, bardziej pogłębionych badań równości płci, a w efekcie posłużą wypracowaniu efektywniejszych strategii i polityk służących budowie egalitarnego społeczeństwa. W niniejszym raporcie zaprezentowane zostały wybrane wyniki badań sondażowych przeprowadzonych w roku 2015¹.

Metodologia badania

Badanie sondażowe przeprowadzone zostało w okresie od 13 kwietnia 2015 roku do 20 maja 2015 roku na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków i Polek (próba adresowa). Przebadano łącznie 1501 respondentów, a stopa zwrotu (*response rate*) wyniosła 64%. W celu przeprowadzenia wywiadu zastosowano technikę wywiadu osobistego CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) oraz ankietę samowypełniającą CAII (Computer Assisted Individual Interview) w odniesieniu do pytań wrażliwych (np. dotyczących przemocy).

1 Więcej informacji o projekcie oraz jego rezultatach znajduje się na stronie: www.geq.socjologia.uj.edu.pl.

Czym jest równość płci?

Równość kobiet i mężczyzn przejawia się na wielu poziomach, w relacjach intymnych i rodzinnych, na poziomie lokalnych społeczności oraz w sferze publicznej, w polityce państwa czy dyskursie medialnym. Równość płci, rozumiana jako równe prawa, równe szanse i równe traktowanie kobiet i mężczyzn we wszystkich sferach życia, włączając w to równy dostęp do zasobów ekonomicznych czy władzy, stanowi jeden z podstawowych warunków istnienia demokratycznego i sprawiedliwego społeczeństwa. Jej ważność została podkreślona w wielu dokumentach europejskich i międzynarodowych ratyfikowanych przez Polskę (np. Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z roku 1966, Konwencja ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1979 roku czy Traktat o Unii Europejskiej z 1992 roku) i ma zasadnicze znaczenie dla realizacji praw człowieka, wzrostu gospodarczego oraz poszanowania praworządności. Rada Europy definiuje ją bardzo szeroko i odnosi do reprezentacji, pełnego upodmiotowienia, odpowiedzialności i uczestnictwa kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach życia publicznego i prywatnego. W Polsce zarówno równość między kobietami i mężczyznami, jak i zakaz dyskryminacji są zapisane w Konstytucji RP (art. 32 i 33), Kodeksie pracy oraz różnorodnych ustawach, takich jak Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy czy Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. W roku 2013 biuro Pełnomocniczki Rządu do spraw Równego Traktowania przygotowało *Krajowy program działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2013–2016*, którego założeniem jest wyznaczenie celów i narzędzi w polityce rządowej w zakresie równości kobiet i mężczyzn.

Czym jest jakość życia?

Jakość życia to subiektywna ocena własnej sytuacji życiowej, analizowana wielowymiarowo. W projekcie GEQ badaliśmy jakość życia respondentek i respondentów, stosując specjalny instrument (o nazwie GESQOLS²), który został stworzony na potrzeby projektu, na podstawie skróconej wersji skali służącej do oceny jakości życia autorstwa Światowej Organizacji Zdrowia (tzw. WHOQOL-BREF). GESQOLS pozwala na ocenę jakości życia osoby badanej w następujących wymiarach:

- somatycznym – stan zdrowia, odczuwany ból, zmęczenie;
- psychologicznym – odczuwanie radości z życia i poczucie, że życie ma sens, ale także poczucie bezpieczeństwa na co dzień i zdolność koncentracji;
- społecznym – relacje społeczne, głównie relacje z osobami bliskimi, takimi jak rodzina i przyjaciele, zadowolenie z kontaktów z ludźmi i otrzymywanie wsparcia od innych;
- finansowym – posiadanie wystarczającej ilości pieniędzy, aby zaspokoić swoje potrzeby oraz zadowolenie ze swojej sytuacji finansowej;
- infrastrukturalnym – zadowolenie z transportu i z własnego miejsca zamieszkania, dostępność informacji potrzebnych na co dzień i możliwość wypoczynku;
- ogólnego poczucia satysfakcji – zadowolenie z siebie, ze swojego życia intymnego, z codziennego funkcjonowania.

Czym jest rozwój społeczny?

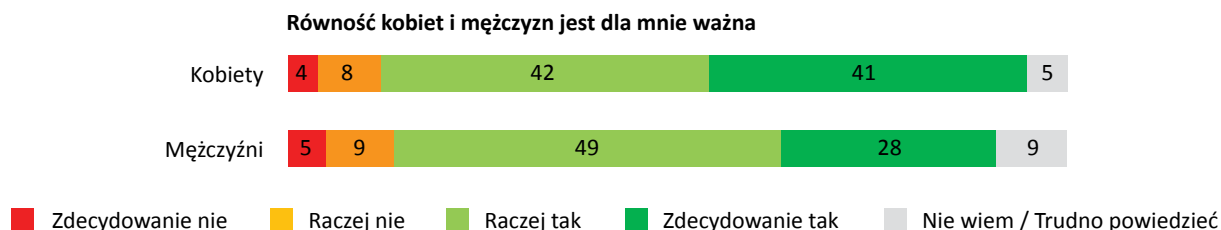
Jedną z kategorii, które legły u podstaw naszych badań, było pojęcie rozwoju rozumianego jako proces zwiększania osobistych i instytucjonalnych zdolności członków i członkiń społeczeństwa do mobilizowania i zarządzania zasobami dla poprawy jakości życia, zgodnej z ich aspiracjami. Takie ujęcie kontrastuje z myśleniem o rozwoju wyrażanym jedynie wartością produktu krajowego brutto. Jest to wskaźnik ważny, ale pomijający kwestie dystrybucji nierówności wewnątrz społeczeństwa, na przykład nierówności ze względu na płeć, które ograniczają wielu kobietom możliwości kierowania swoim życiem zgodnie z ich oczekiwaniami. Problem nierówności płci stawia w centrum pytanie o relacje władzy między kobietami a mężczyznami na poziomie rodziny, w miejscu pracy czy w sferze publicznej.

2 Pełna nazwa skali to Gender Equality Study Quality of Life Scale.

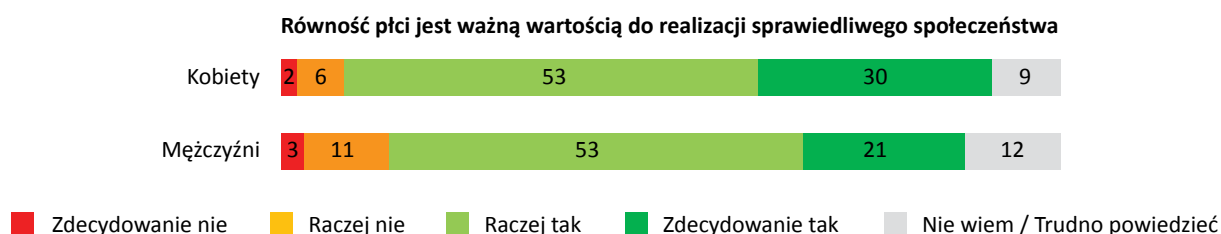
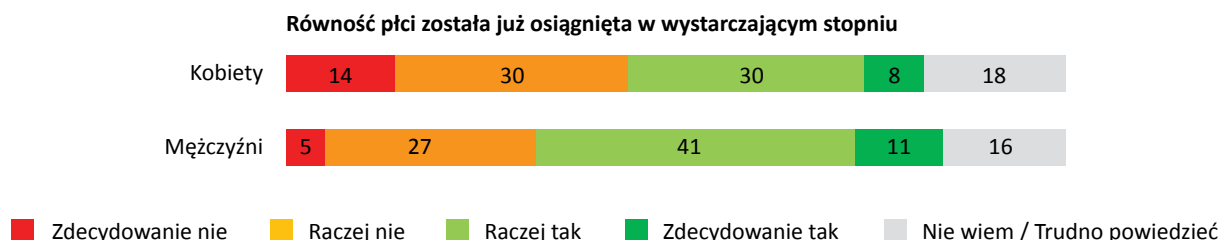
Postawy wobec równości płci³

Równość płci ważną wartością dla 80% Polek i Polaków

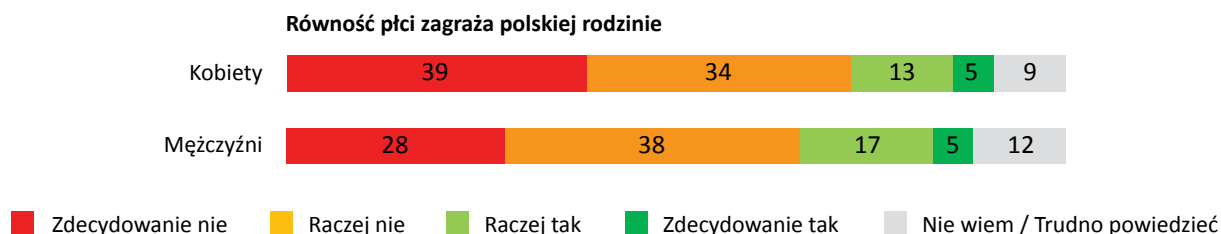
Dla zdecydowanej większości Polek i Polaków równość kobiet i mężczyzn jest bardzo ważną wartością. Mężczyźni w nieznacznie mniejszym stopniu zgadzali się z tym stwierdzeniem, więcej mężczyzn niż kobiet nie posiadało zdania na ten temat. Mimo to, znacząca większość uznaje równość płci za raczej lub zdecydowanie ważną wartość.

Wagę równości płci potwierdza także stanowisko, iż wartość ta jest niezbędna do realizacji sprawiedliwego społeczeństwa. Taką opinię manifestuje ponad trzy czwarte Polek i Polaków, trochę częściej prezentują ją kobiety (83%) niż mężczyźni (74%). Jednocześnie, należy zaznaczyć, że opinie Polek i Polaków dotyczące realizacji równości płci w społeczeństwie są podzielone. Kobiety zdecydowanie częściej nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że równość płci została już osiągnięta.

Warto odnotować, że kobiety częściej manifestują pozytywne postawy względem równości kobiet i mężczyzn. Większość kobiet (73%) i mężczyzn (66%) nie zgodziła się z opinią, że równość płci stanowi zagrożenie dla polskiej rodziny.

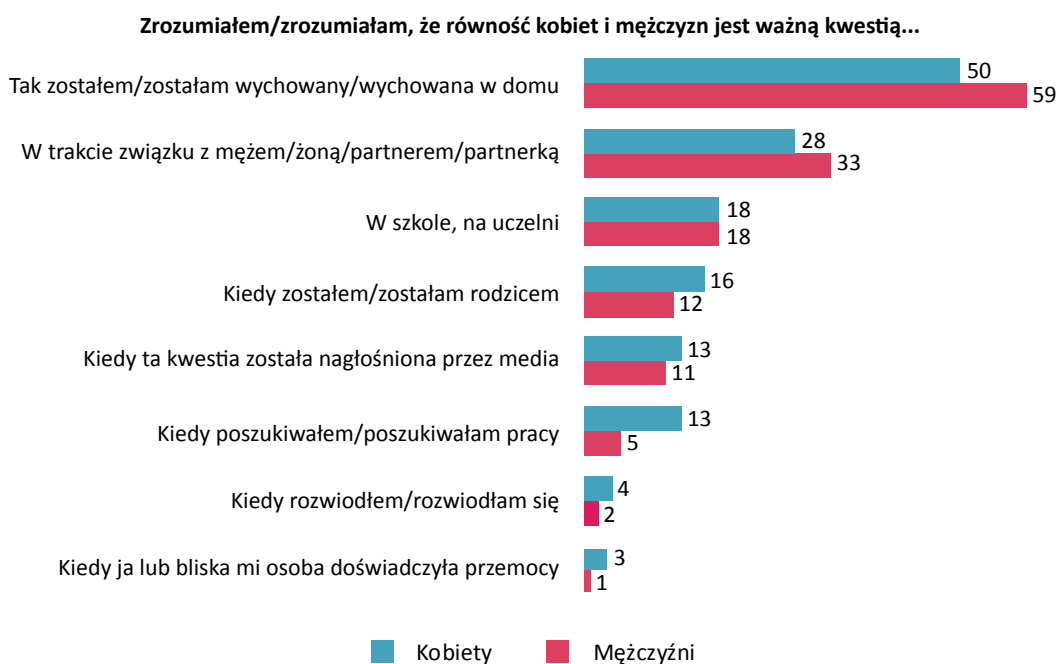
3 Wszystkie wartości na wykresach podawane są w procentach, chyba że zaznaczono inaczej.

W opinii większości badanych, równość kobiet i mężczyzn zostanie osiągnięta, gdy związek kobiety i mężczyzny oparty będzie na partnerstwie i wzajemnym szacunku (84% kobiet i 78% mężczyzn), gdy kobiety i mężczyźni będą mieć jednakowe szanse na znalezienie pracy i awans zawodowy (84% kobiet i 76% mężczyzn) oraz gdy będą równi wobec prawa (82% kobiet i 78% mężczyzn).

Równość płci wyniesiona z domu rodzinnego

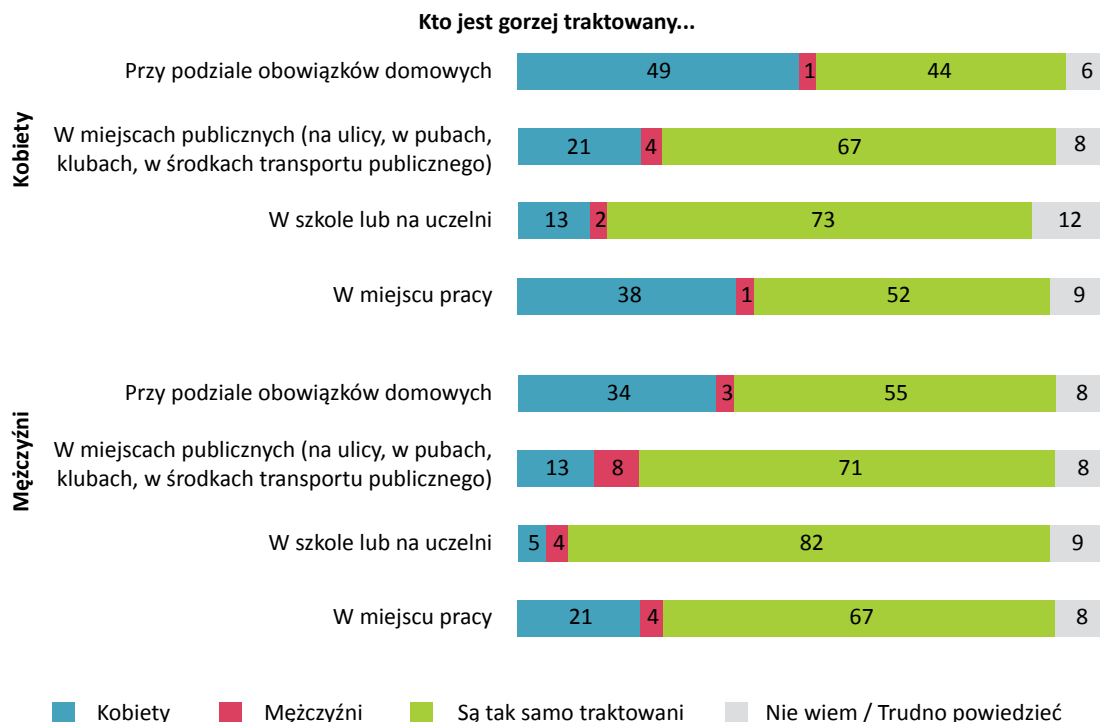
Polki i Polacy podkreślały/podkreślali znaczenie domu rodzinnego w kształtowaniu postawy równościowej. Wśród osób deklarujących, iż równość płci jest ważna, ponad połowa wyraziła opinię, że taką postawę wyniosła z domu rodzinnego. Co trzecia osoba badana zrozumiała, że równość płci jest ważną kwestią w trakcie trwania małżeństwa lub związku partnerskiego. Inne ważne etapy w życiu, które wpłynęły na dostrzeżenie wagi równości płci, to: okres nauki czy studiów, moment zostania rodzicem oraz moment poszukiwania pracy. Mężczyźni częściej niż kobiety podkreślali znaczenie domu rodzinnego oraz związku z partnerką. Kobiety zaś zdecydowanie częściej rozumiały wagę równości płci w trakcie poszukiwania pracy oraz kiedy zostały matkami.

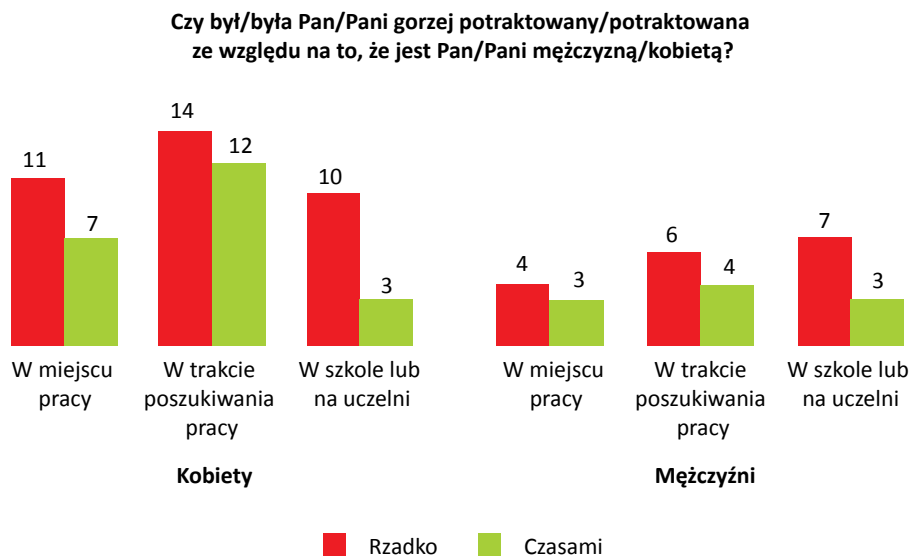
Doświadczenie dyskryminacji w sferze publicznej

Kobiety dużo częściej dyskryminowane w trakcie poszukiwania pracy i w miejscu pracy

Zdecydowana większość badanych twierdzi, że kobiety i mężczyźni są równo traktowani w sferze publicznej oraz w szkole lub na uczelni. Natomiast gorsze traktowanie kobiet w miejscu pracy zostało odnotowane przez obie płcie. Respondentki jednak zdecydowanie częściej niż respondenci wskazują na miejsce pracy oraz przestrzeń publiczną jako miejsca, w których dochodzi do dyskryminacji kobiet.

Prawie trzy razy więcej kobiet niż mężczyzn doświadczyło dyskryminacji ze względu na płeć w trakcie poszukiwania pracy oraz ponad dwukrotnie więcej w miejscu pracy.

Zadania państwa w osiąganiu równości płci

Osobista odpowiedzialność za równość płci

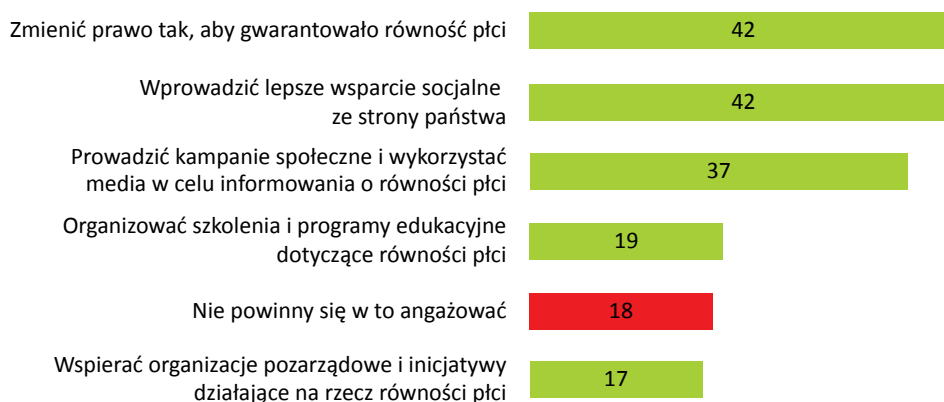
Polki i Polacy postrzegają równość płci przede wszystkim jako obszar jednostkowej odpowiedzialności. Ponad połowa z nich uważa, że kobiety i mężczyźni powinni osobiście angażować się w działania na jej rzecz. Wśród najczęściej wymienianych przez Polaków i Polki instytucji, które powinny angażować się w takie działania, znalazły się media, instytucje publiczne i edukacyjne. Co piąta osoba badana podkreśliła znaczenie zaangażowania pracodawców. Jednocześnie, część badanych uważa, że nie ma potrzeby podejmowania jakichkolwiek działań w tym zakresie.

Kto powinien zaangażować się w działania na rzecz równości płci?

Do najczęściej wskazywanych działań, jakie powinny podejmować instytucje publiczne celem promowania równości kobiet i mężczyzn, należą: zmiana prawa na takie, które będzie gwarantowało równość płci, wprowadzenie lepszego wsparcia socjalnego oraz promocja równości płci za pomocą mediów. Jedna piąta badanych popiera organizowanie programów edukacyjnych poruszających tematykę równości płci oraz wspieranie działalności organizacji pozarządowych w tym zakresie. Co szósta badana osoba jest zdania, że instytucje publiczne nie powinny angażować się w takie działania.

Co instytucje publiczne w Polsce powinny zrobić, aby równość płci została osiągnięta?

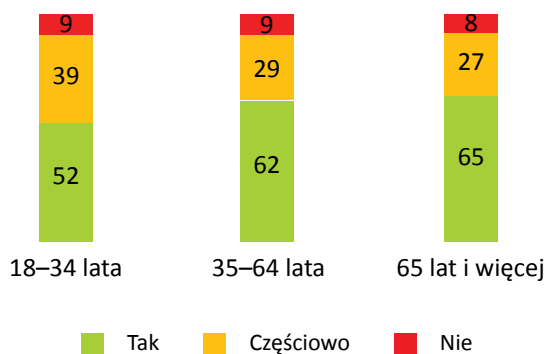

Doświadczenie równości płci w dzieciństwie

Dominacja tradycyjnego podziału ról w rodzinie pochodzenia

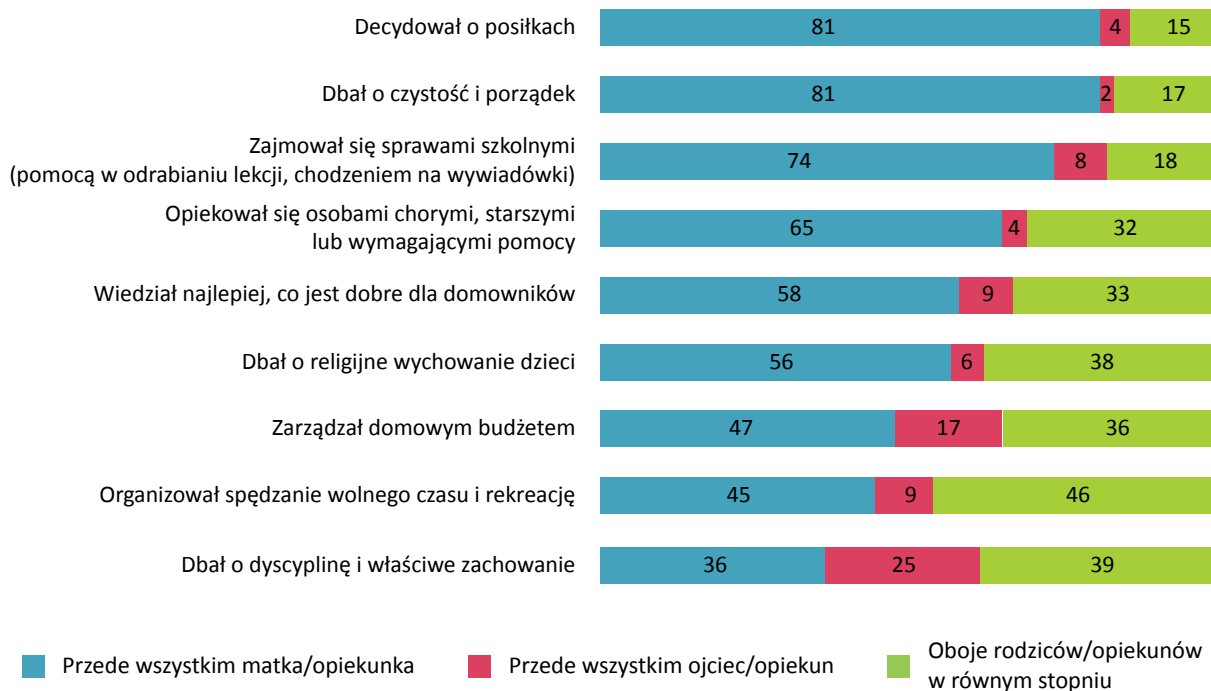
Jak wykazało badanie, ponad połowa Polek i Polaków wychowywała się w rodzinach, gdzie istniał tradycyjny podział ról między rodzicami lub głównymi opiekunami, czyli taki, gdzie kobieta była przede wszystkim odpowiedzialna za prowadzenie domu i opiekę nad dziećmi, a mężczyzna – za zabezpieczenie finansowe rodziny. Warto odnotować, że obserwujemy zmianę generacyjną: im młodsza grupa respondentów, tym rzadziej deklarowany był tradycyjny podział obowiązków. Tradycyjny podział ról rzadziej występował w rodzinach, w których matka/opiekunka miała wykształcenie średnie lub wyższe, a także w tych, w których matka/opiekunka pracowała zawodowo lub w gospodarstwie rolnym.

Czy wychował/wychowała się Pan/Pani w domu, gdzie był tradycyjny podział ról między matką (opiekunką) i ojcem (opiekunem)?

Mimo że podział ról w rodzinie ulega powolnym zmianom, w dalszym ciągu to kobieta jest przede wszystkim odpowiedzialna za organizację życia rodzinnego. Ponad połowa Polaków i Polek wskazuje matkę/opiekunkę jako tę osobę, która wiedziała najlepiej, co było dobre dla domowników. W domu rodzinnym to matka/opiekunka decydowała o posiłkach, zajmowała się sprawami szkolnymi, dbała o czystość i porządek oraz o religijne wychowanie dzieci, a także opiekowała się osobami wymagającymi pomocy.

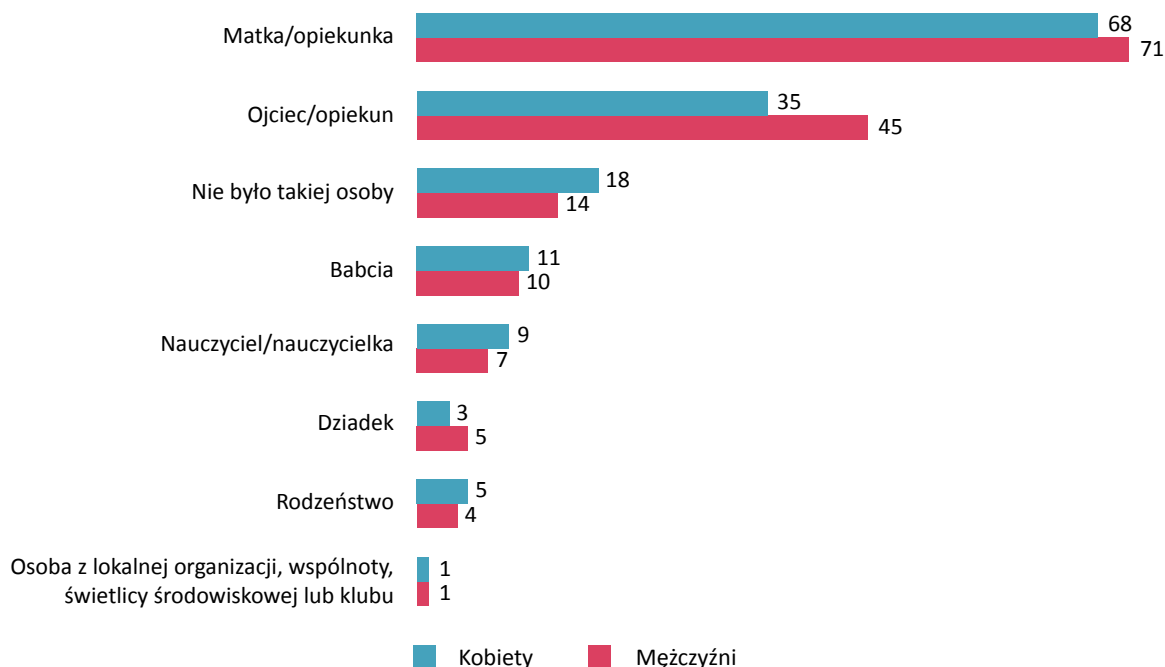
Kto w Pana/Pani domu rodzinnym...

Matka najważniejszą osobą wspierającą i zachęcającą dzieci do rozwoju

Matka jest najczęściej wskazywana jako osoba, która zachęcała respondentki i respondentów do realizowania celów i rozwijania zainteresowań w dzieciństwie. Ojciec wskazywany był znacznie rzadziej zarówno w przypadku mężczyzn, jak i kobiet. Zaangażowanie ojca w proces motywowania do rozwoju wyraźnie jednak wzrasta w przypadku młodszych pokoleń. Maleje natomiast liczba osób w młodszych pokoleniach, które deklarują, iż nie było takiej osoby. Nauczyciele/nauczycielki jedynie w niespełna 1 na 10 przypadków motywowali/motywowwały dzieci do rozwoju.

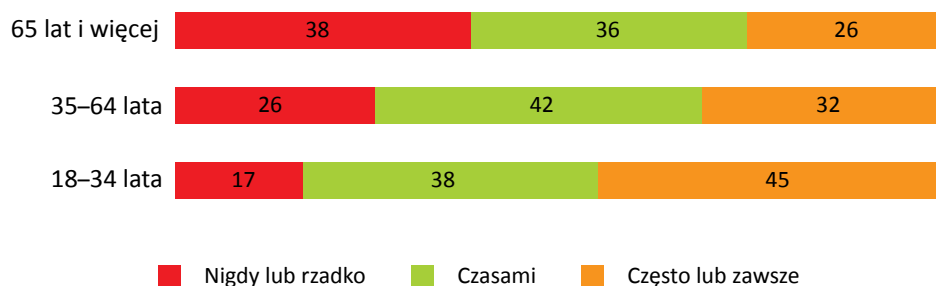
Kto przede wszystkim zachęcał Pana/Panią do realizowania celów i rozwijania zainteresowań?

Rosnące zaangażowanie ojców w opiekę na dziećmi

Aktywna postawa ojca wpływa na postawy synów: im bardziej ojciec lub główny męski opiekun zaangażowany był w prowadzenie gospodarstwa domowego i opiekę nad dziećmi, tym w większym stopniu synowie powielają ten wzorzec w dorosłym życiu. Podczas gdy połowa Polek i Polaków wskazała, że ich ojciec lub inny męski opiekun przygotowywał jedzenie oraz sprzątał, aż trzy czwarte badanych zadeklarowało, że opiekował się nimi lub ich rodzeństwem. Badania pokazują, że w kolejnych pokoleniach ojcowie coraz częściej angażują się w sferę prywatną. Im młodszy/młodsze respondenci/respondentki, tym zaangażowanie ojca lub głównego opiekuna było większe – prawie połowa często lub zawsze angażowała się w opiekę nad dziećmi. Jeśli matka lub główna opiekunka pracowała, zaangażowanie mężczyzn w prace domowe i opiekę nad dziećmi było większe.

Kiedy był/była Pan/Pani dzieckiem lub nastolatkiem/nastolatką, czy Pana/Pani ojciec (lub inny opiekun) opiekował się Panem/Panią lub Pana/Pani rodzeństwem?

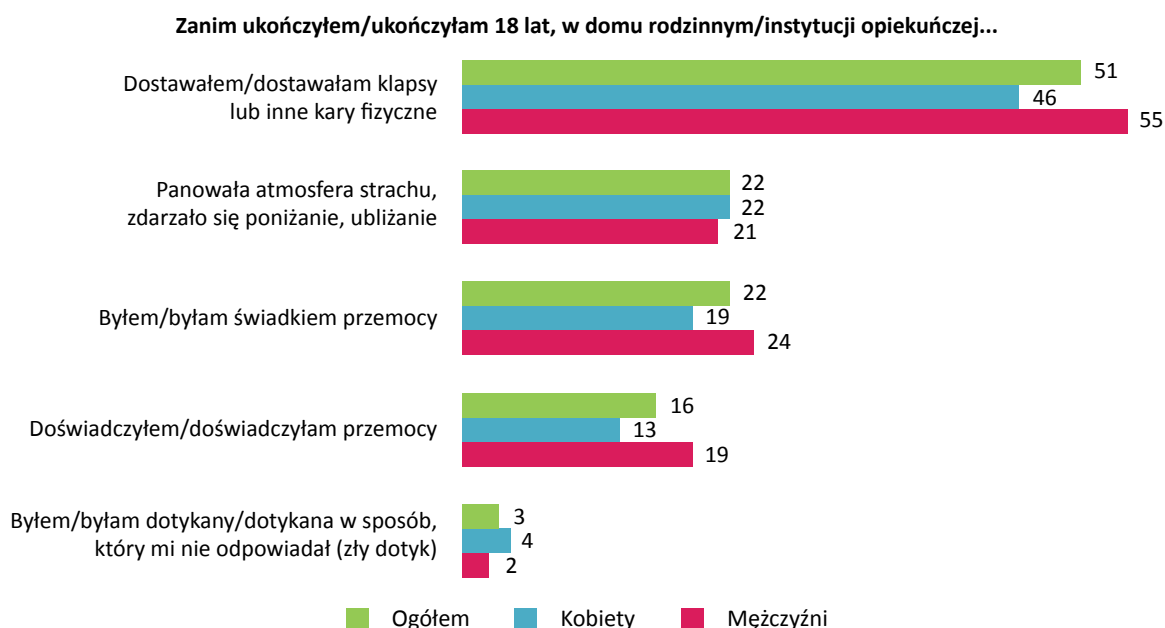
Przemoc w dzieciństwie a jakość życia

Doświadczenie przemocy

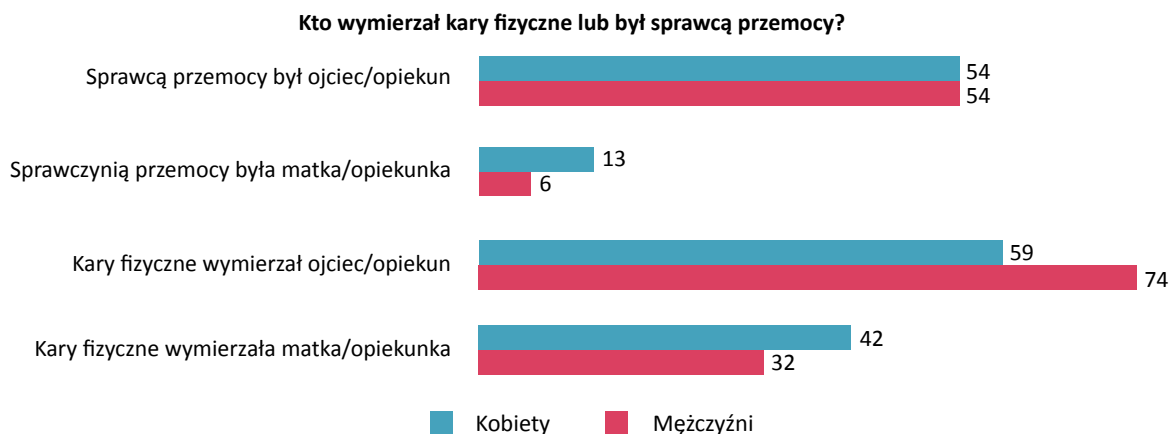
Aż połowa respondentów i respondentek dostawała klapsy lub doświadczyła innych kar fizycznych w domu rodzinnym lub instytucji opiekuńczej przed ukończeniem 18. roku życia (jedynie sześcioro respondentów/respondentek wychowało się w instytucji opiekuńczej). Chłopcy częściej doświadczali tej formy przemocy niż dziewczynki.

Co piąty/piąta respondent i respondentka przyznał/przyznała, iż w domu rodzinnym panowała atmosfera strachu, zdarzało się poniżanie i ubliżanie. Ponad jedna piąta badanych deklarowała, iż była świadkiem przemocy w rodzinie (bicia, popychania, kopania), a prawie co piąta badana osoba doświadczyła przemocy tego typu. Mężczyźni częściej deklarowali takie doświadczenia z okresu dzieciństwa.

3% respondentów i respondentek doświadczyło molestowania seksualnego. Kobiety częściej wskazały, iż doświadczyły „złego dotyku” w okresie do 18. roku życia. Warto w tym miejscu podkreślić, że doświadczenie przemocy w dzieciństwie ma związek z samopoczuciem i zdrowiem w dorosłym życiu.

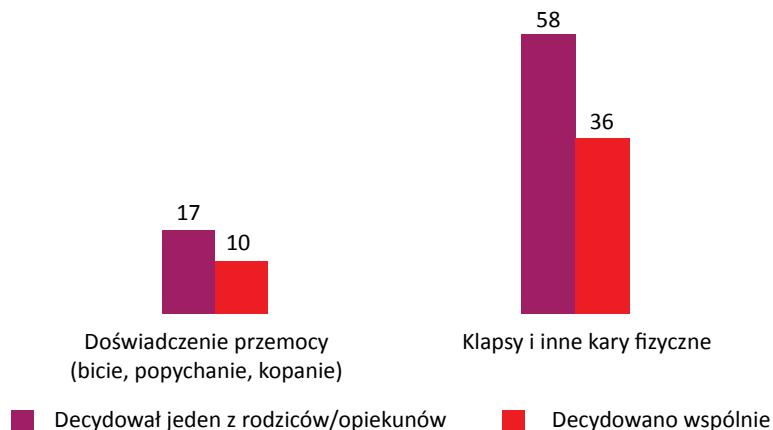
Najczęściej kary fizyczne wymierzał ojciec lub męski opiekun (67%). Matka lub główna opiekunka wskazywana była przez co trzecią osobę badaną (37%). Ojciec częściej wymierzał kary fizyczne synom niż córkom, zaś matka częściej córkom niż synom. Ojciec był sprawcą przemocy zarówno w stosunku do swoich synów, jak i córek (54%), podczas gdy matki – dużo rzadziej wskazywane jako sprawczynie przemocy – częściej w stosunku do córek.

Mniej przemocy w równościowych rodzinach

Przemoc występowała rzadziej w rodzinach, w których decyzje podejmowane były wspólnie przez obojga rodziców lub opiekunów. Ponad połowa respondentów i respondentek dostawała klapsy lub doświadczyła innych kar fizycznych w domach, gdzie decyzję podejmował jeden z rodziców/opiekunów, podczas gdy tej formy przemocy doświadczyło prawie dwukrotnie mniej respondentów/respondentek pochodzących z rodzin, w których decydowano wspólnie.

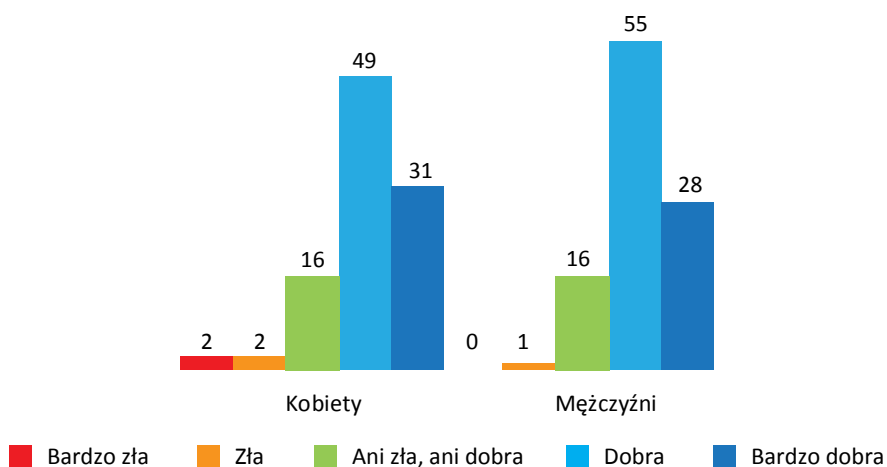
Doświadczenie przemocy w rodzinach, w których decydował jeden z rodziców i w których decydowano wspólnie

Im bardziej równościowa rodzina, tym bardziej pozytywna ocena dzieciństwa

Większość respondentów i respondentek ocenia swoje dzieciństwo jako dobre (51%) i bardzo dobre (30%). Oceny takie są trochę wyższe wśród mężczyzn. Respondenci/respondentki, których rodzice/główni opiekunowie podejmowali decyzje wspólnie, lepiej oceniali swoje dzieciństwo.

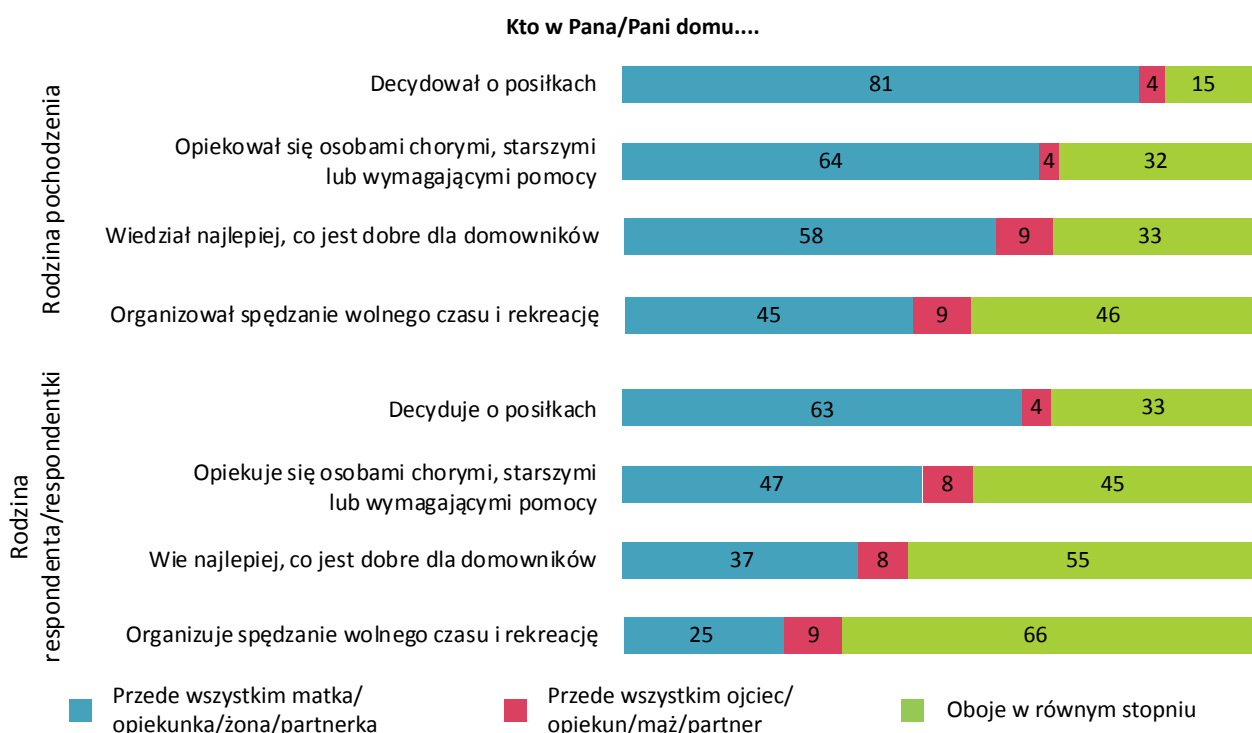
Ogólna ocena dzieciństwa

Równość płci w rodzinach

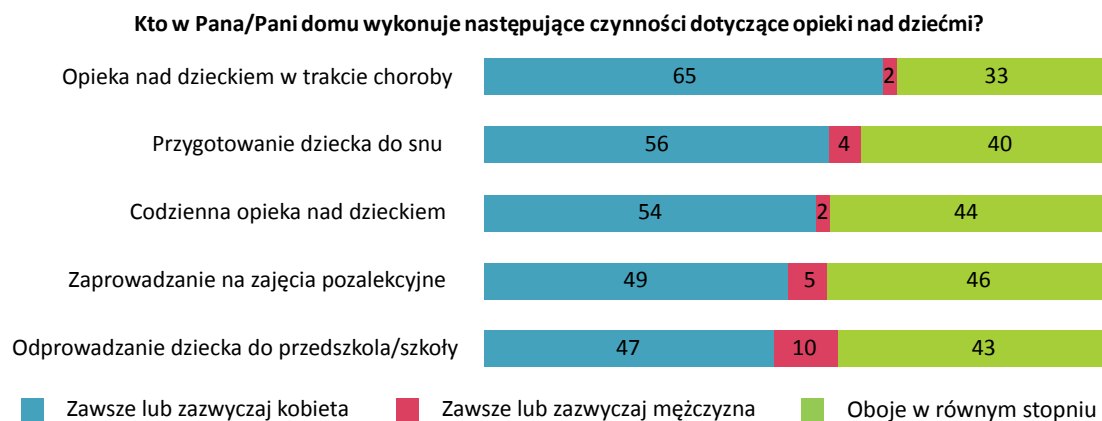
Zmiana pokoleniowa w podziale obowiązków na bardziej równościowe

Przeprowadzone badania wskazują na duży udział kobiet w pracach nieodpłatnych. Życie rodzinne nie istnieje bez pracy domowej kobiet, co oznacza, że większość prac organizacyjnych, porządkowych i wychowawczych wykonują właśnie one (menadżerski matriarchat⁴). Uwidaczniają się jednak wyraźnie zmiany pokoleniowe. O ile w rodzinach pochodzenia badanych udział matek w wyodrębnionych aktywnościach (opieka, decydowanie o tym, co się spożywa, rozpoznanie potrzeb domowników) był dominujący, o tyle w rodzinach skonstruowanych przez respondentów i respondentki wskazywane jest partnerstwo w realizowaniu tych zadań – dużo częściej odpowiedzialność ponoszona jest wspólnie. Warto zwrócić uwagę na fakt, że aktywnością wykonywaną najczęściej wspólnie jest organizowanie czasu wolnego i rekreacji.

Opieka nad dziećmi – domena kobiet, mniejszy udział ojców

Opinie respondentów i respondentek posiadających dzieci, które wymagają opieki, wskazują, iż opieka nad nimi nie jest dzielona po równo – taki podział obserwowany jest jedynie u około 40% rodzin. Jednocześnie, w pozostałych rodzinach widać zdecydowanie większe zaangażowanie matek niż ojców w proces wychowania dzieci. Zarówno codzienne czynności opiekuńcze, jak i te bardziej sporadyczne, na przykład opieka podczas choroby, są w rodzinach tych zawsze lub zazwyczaj wykonywane przez kobiety.

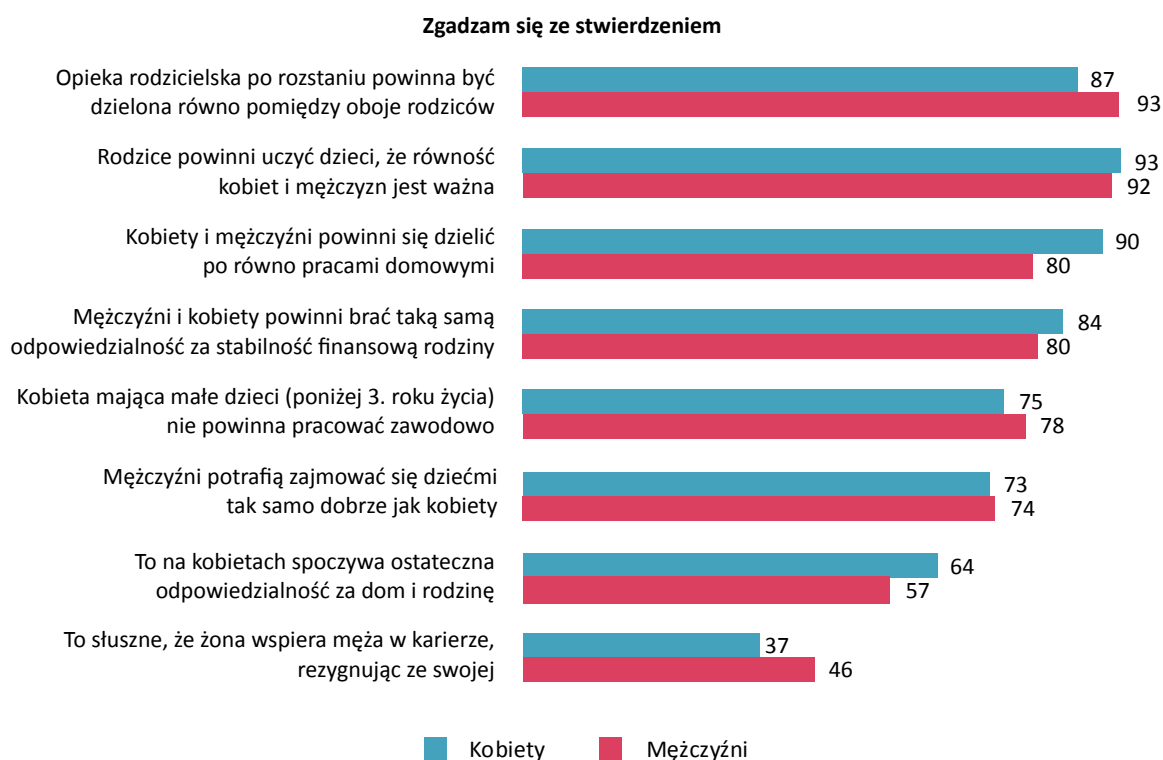

4 Pojęcie to odnosi się do przejmowania kontroli i zarządzania sprawami rodziny przez kobiety.

Rozbieżność postaw i praktyk – dokąd zmierzamy?

Zdecydowana większość badanych manifestuje opinie będące świadectwem ważności równości płci w rodzinie, aczkolwiek niektóre z nich są podzielane przez kobiety i mężczyzn w niejednakowym stopniu. Z pewnością warto podkreślić, iż wśród kobiet (93%) i mężczyzn (92%) dominuje przekonanie, iż równość płci jest na tyle cenną wartością, że należy przekazywać ją dzieciom w rodzinie.

Zdecydowana większość respondentów i respondentek uważa, że odpowiedzialność za rodzinę, dzieci, dom powinna być rozłożona równomiernie i jednocześnie, zarówno mężczyźni jak i kobiety są zdania, że mężczyźni równie dobrze jak kobiety mogą podjąć się opieki nad dziećmi. Jednocześnie widoczne są dość konserwatywne opinie dotyczące pracy matek małych dzieci – ponad trzy czwarte respondentów i respondentek jest zdania, że takie kobiety nie powinny pracować. Model mężczyzny jako głównego żywiciela rodziny nie zyskał poparcia wśród respondentów i respondentek – 80% mężczyzn i 84% kobiet uważa, że odpowiedzialność za finanse rodziny powinna być rozłożona równo między małżonków/partnerów. Mimo to, aż 63% kobiet podtrzymuje przekonanie o kluczowej roli kobiet w rodzinie, deklarując, że to na nich spoczywa ostatecznie odpowiedzialność za dom i rodzinę.

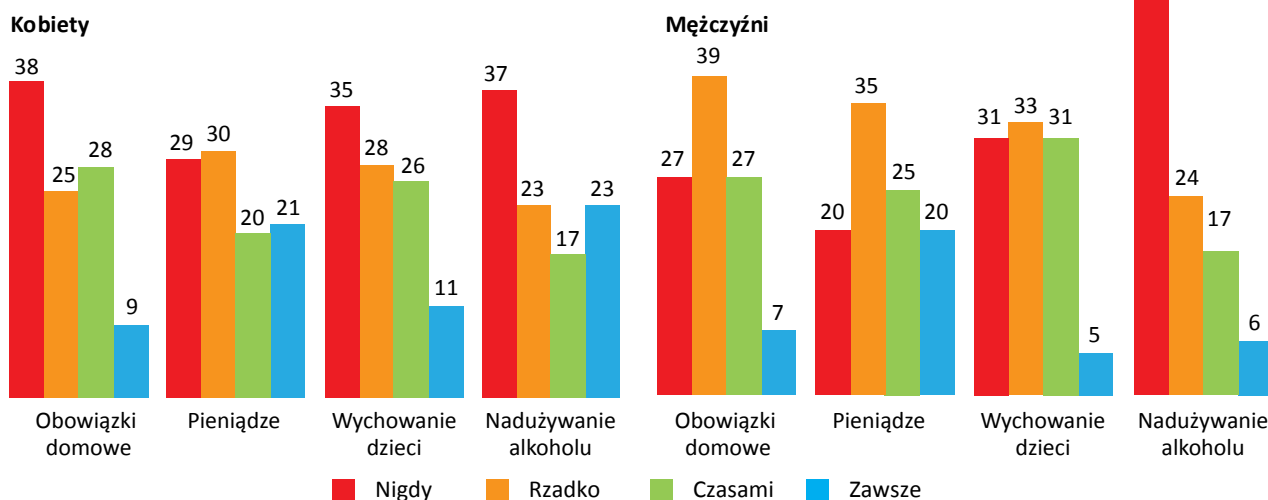

Związki postrzegane są jako zgodne. Częściej jednak wskazywane są konflikty w związkach byłych niż aktualnych

Osoby pozostające obecnie w związkach w zdecydowanej większości widzą je jako zgodne. Na brak konfliktów wskazała prawie jedna trzecia respondentów i respondentek. Widać również, iż kobiety są nieco bardziej otwarte w mówieniu o sporach, na przykład na tle finansowym.

Z kolei respondenci i respondentki odnoszący/odnoszące się do swoich byłych związków dużo częściej niż osoby będące obecnie w związkach wskazują, iż w tamtych relacjach dochodziło do konfliktów. Głównymi źródłami nieporozumień były: podział obowiązków domowych, nadużywanie alkoholu i innych używek, wychowanie dzieci oraz sprawy materialne. Kobiety wskazują zwłaszcza na problemy związane z nadużywaniem alkoholu lub innych używek.

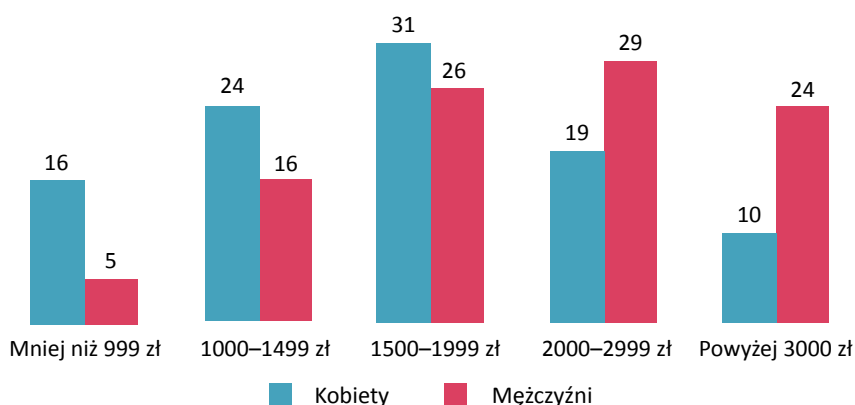
Która z poniższych kwestii stanowiła źródło napięć lub była powodem kłótni w Pani/Pana byłym związku?

„Luka” w dochodach – kobiety mają niższe dochody niż mężczyźni

Wśród badanych dominuje model, w którym kobieta i mężczyzna pracują zawodowo – tak jest u 64% par. Uzyskiwane dochody rodzin nie są wysokie. Aż 66% kobiet ma dochody poniżej 2000 zł, podobnie wygląda sytuacja finansowa prawie połowy mężczyzn. Pojawia się swoista „próżnia wynagrodzeniowa”, szczególnie w przypadku kobiet, jeśli chodzi o uzyskiwanie dochodów zbliżonych do średniej krajowej – jedynie co dziesiąta kobieta uzyskuje takie dochody. W badanych rodzinach widoczne jest zjawisko „gender gap” – mężczyźni posiadają wyższe dochody od kobiet w ponad połowie rodzin, a jedynie w 35% rodzin dochody te są mniej więcej takie same.

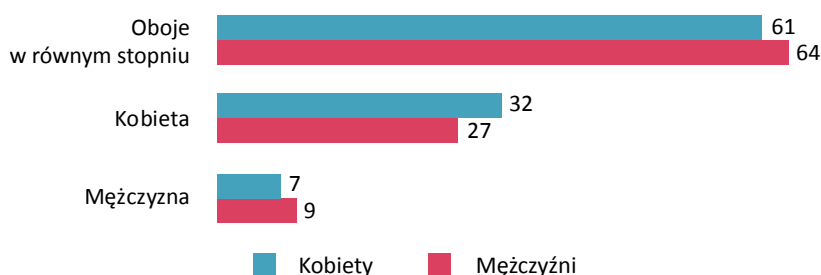
Osiągane dochody netto mężczyzn i kobiet pozostających aktualnie w związku

Nierówne dochody – wspólny budżet

Pomimo iż kobiety mają niższe dochody od mężczyzn, badane pary deklarują „wspólnotowy” model gospodarowania zasobami pieniężnymi. Nierówności w dochodach nie przekładają się na dominację jednego z partnerów w zakresie gospodarowania budżetem rodzinnym. Jednocześnie, prawie w co trzeciej rodzinie obowiązek ten spoczywa na kobiecie, a jedynie w 8% wyłącznie na mężczyźnie.

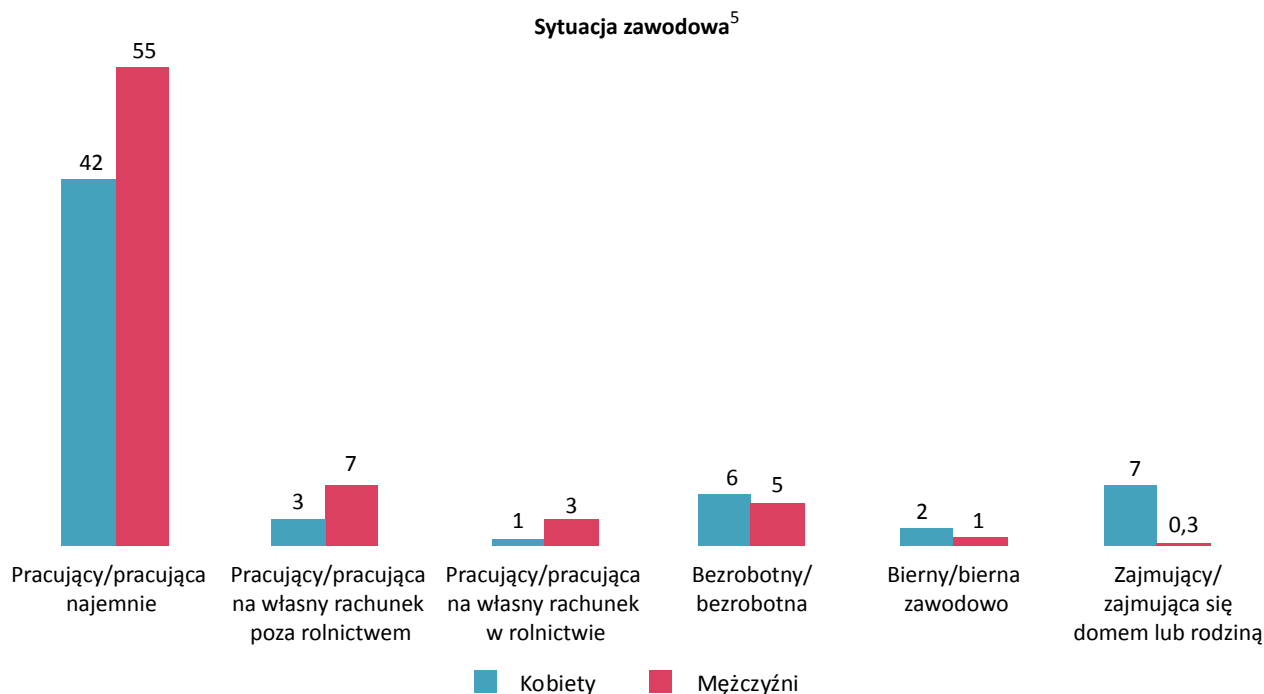
Kto w Pana/Pani domu zarządza domowym budżetem?

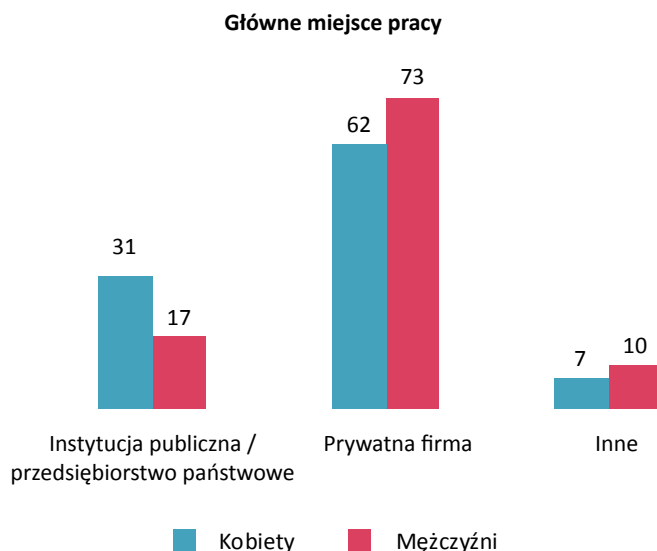
Równość kobiet i mężczyzn na rynku pracy

Nadal mniej kobiet na rynku pracy

Udział kobiet w rynku pracy jest niższy w porównaniu do udziału mężczyzn. Wśród kobiet niższy jest odsetek pracujących najemnie oraz pracujących na własny rachunek poza rolnictwem. Mężczyźni częściej kierują pracą innych osób (15% w porównaniu do 10% kobiet). Kobiety częściej pozostają także bezrobotne oraz bierne zawodowo. Więcej kobiet niż mężczyzn nie podejmuje pracy zawodowej, aby zajmować się domem i rodziną.

Podczas gdy w instytucjach publicznych i przedsiębiorstwach państwowych pracuje prawie dwukrotnie więcej kobiet niż mężczyzn. Sektor prywatny z kolei zdominowany jest przez mężczyzn (73% w porównaniu do 62% kobiet).

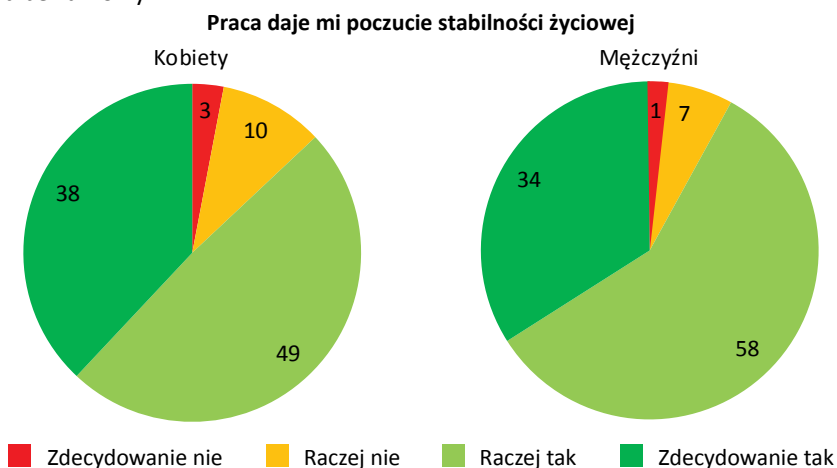

5 Pytanie o sytuację zawodową było pytaniem wielokrotnego wyboru. Na wykresie zaprezentowano jedynie wybrane opcje pokazujące sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy.

Praca źródłem poczucia stabilności życiowej

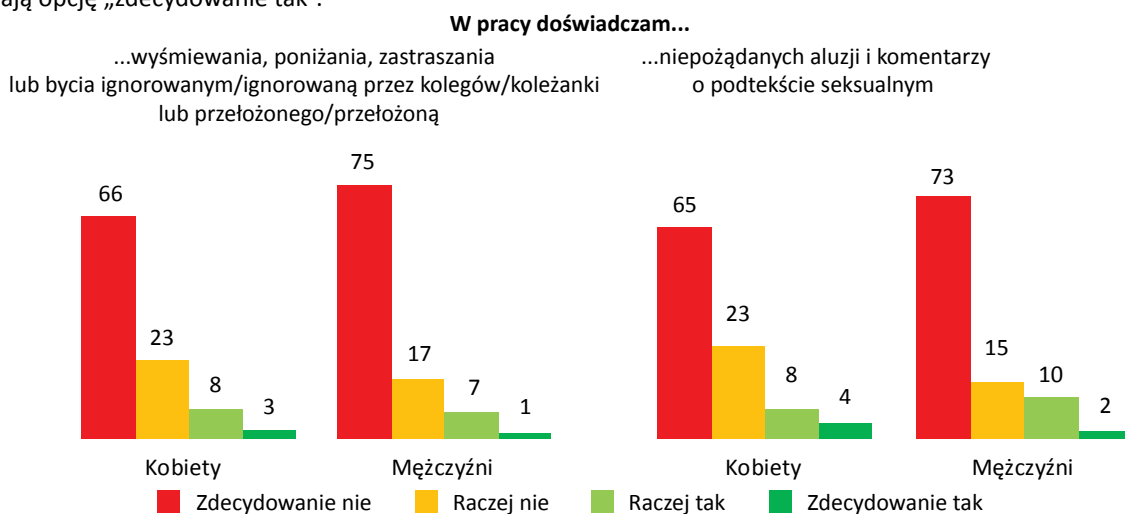
W ocenie kobiet i mężczyzn praca zapewnia poczucie stabilności życiowej: 90% Polaków i Polek zgadza się z tym stwierdzeniem, z czego 36% zdecydowanie. Wśród mężczyzn częściej pojawia się opinia, iż praca zapewnia im poczucie stabilności życiowej (92% w porównaniu do 87% kobiet), ale to kobiety częściej wskazują, iż praca zdecydowanie daje im poczucie stabilności życiowej.

Poczucie stabilności życiowej uzależnione jest od rodzaju posiadanej umowy. Największe poczucie stabilności wynikającej z pracy mają osoby pracujące na podstawie umów na czas nieokreślony. Najmniejsze poczucie stabilności zapewnia samozatrudnienie w przypadku mężczyzn, a w przypadku kobiet – praca na podstawie umowy cywilnoprawnej, umowy o staż/wolontariat lub bez umowy.

Kobiety częściej dyskryminowane w miejscu pracy

Kobiety częściej doświadczają mobbingu i molestowania seksualnego w miejscu pracy. 11% kobiet i 8% mężczyzn przyznaje, że doświadcza wyśmiewania, poniżania, zastraszania lub ignorowania przez kolegów, koleżanki lub przełożonego/przełożoną. Tyle samo kobiet i mężczyzn (12%) doświadcza w pracy molestowania seksualnego, kobiety jednak częściej wybierają opcję „zdecydowanie tak”.

Łączenie obowiązków zawodowych z rodzinnymi

Zarówno mężczyźni (53%), jak i kobiety (49%), przyznają, że pracodawca/pracodawczyni lub przełożony/przełożona oczekuje, iż będą dostępni/dostępne w czasie wolnym. Opinię tę częściej wyrażają osoby pracujące w sektorze prywatnym. Pokazuje to negatywne zjawisko zaburzenia granic między pracą a czasem prywatnym.

Godzenie ról zawodowych i rodzinnych w opinii kobiet i mężczyzn najlepiej wspierają: dostępność publicznych przedszkoli i pensja macierzyńska⁶, a dopiero w dalszej kolejności elastyczny czas pracy oraz programy pracodawców wspierające powrót na rynek pracy po urlopie macierzyńskim, rodzicielskim lub wychowawczym. Warto odnotować, że zwiększenie

⁶ Pensja macierzyńska to wynagrodzenie otrzymywane przez matkę za opiekę nad dzieckiem po zakończeniu płatnego urlopu aż do czasu pójścia dziecka do przedszkola.

zaangażowania ojca w opiekę nad dzieckiem zostało wskazane tylko przez 16% respondentów i respondentek. Kobiety częściej niż mężczyźni wskazują na przydatność publicznych przedszkoli i większego zaangażowania ojców, a mężczyźni – pensję macierzyńską oraz pomoc ze strony dziadków, innych członków rodziny czy niani.

Rozwiązania pozwalające w godzeniu obowiązków zawodowych z opieką nad dziećmi

Z urlopów głównie korzystają matki

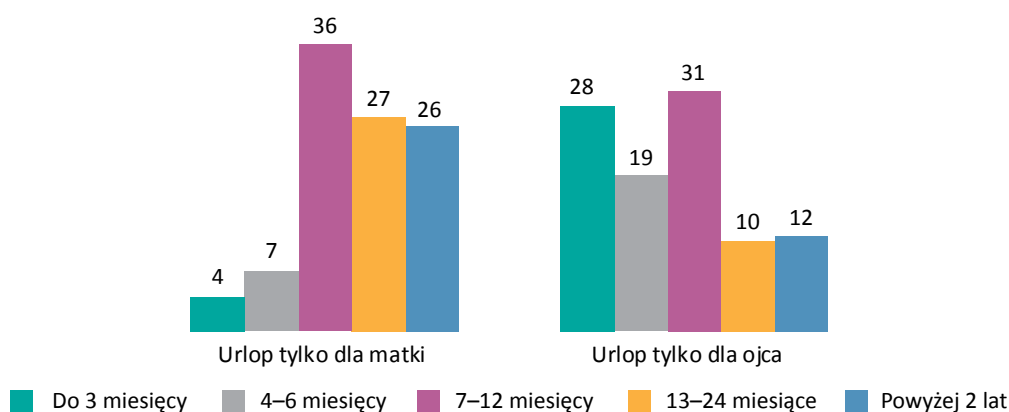
Urlopy, których celem jest opieka nad niemowlęciem i małym dzieckiem, wykorzystują przede wszystkim matki. Wśród respondentów i respondentek posiadających dzieci, w zdecydowanej większości urlop macierzyński wzięła matka dziecka (70% rodzin). W 28% rodzin nikt nie wziął takiego urlopu, głównie z tego względu, że urlop kobietom nie przysługiwał – nie pracowały zawodowo, były na rencie lub pracowały w gospodarstwie rolnym. W nielicznych zaś przypadkach (ok. 2%) urlop wzięło oboje rodziców lub ojciec. Jeśli chodzi o urlop wychowawczy, sytuacja jest podobna – skorzystała z niego prawie połowa matek, zaś połowa rodzin nie wykorzystała takiego urlopu. W nielicznych przypadkach wzięli go mężczyźni lub oboje rodziców.

Ojcowie deklarują chęć skorzystania z urlopu w przypadku, gdy urlop jest przeznaczony wyłącznie dla nich. Wśród ojców posiadających dzieci urodzone po wprowadzeniu prawa do urlopu ojcowskiego w roku 2010, 37% (61 ojców z 167 rodzin) z nich skorzystało z takiego urlopu. Jako najczęstsze przyczyny nieskorzystania z urlopu ojcowskiego wskazywano brak prawa do urlopu lub brak chęci do przerwy w pracy.

Włączenie ojca w opiekę nad niemowlęciem

Ponad 60% Polek i Polaków uważa, że urlop rodzicielski powinna wykorzystać przede wszystkim matka, mimo iż co trzecia osoba deklaruje, że powinien on zostać wykorzystany przez matkę i ojca mniej więcej po połowie. 90% badanych zgadza się z tym, że ojciec powinien zawsze mieć prawo do indywidualnego urlopu rodzicielskiego, bez względu na sytuację zawodową matki dziecka. W opinii Polek i Polaków, płatny urlop po urodzeniu dziecka powinien być dużo dłuższy dla matki, w zasadzie dłuższy niż rok. Urlop dla ojca powinien być krótszy i trwać mniej niż rok. Relatywnie duży odsetek osób sądzi, że urlop wyłącznie dla ojca powinien trwać do 3 miesięcy.

Jak długi powinien być płatny urlop po urodzeniu dziecka?

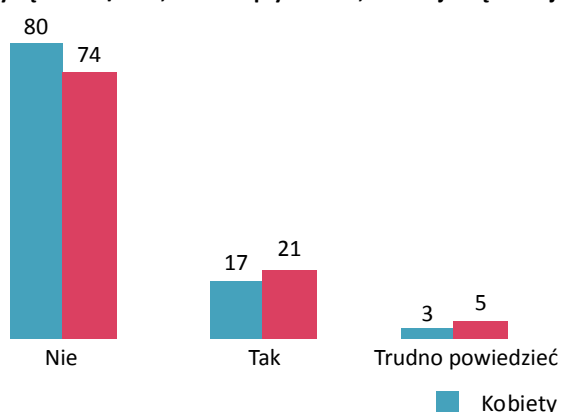
Poczucie wpływu a aktywność obywatelska

O jakości życia decyduje nie tylko satysfakcja z naszych relacji, możliwość zawodowej samorealizacji, zdrowie czy bezpieczeństwo finansowe, ale również szerszy, społeczny kontekst. Przekonanie, że moje zdanie się liczy, że mogę wpływać na to, co się dzieje, zarówno w miejscowości, w której mieszkam, jak i na losy kraju, przesądza o tym, czy podejmę aktywne działania, w sytuacji gdy będę chciał/chciała coś zmienić, wyrazić swój sprzeciw, zrealizować własny pomysł na poprawę istniejącego stanu rzeczy.

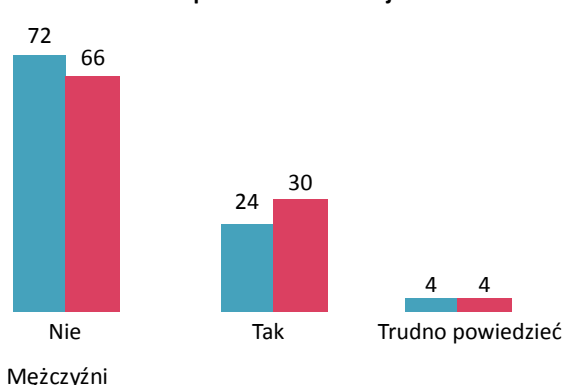
Brak poczucia wpływu na losy kraju i społeczności lokalnej

Zdecydowana większość badanych sądzi, że nie ma wpływu ani na losy społeczności, w której żyje, ani na losy kraju. To niebezpieczne z punktu widzenia spójności społecznej przekonanie podziela blisko 80% badanych. Różnice między kobietami a mężczyznami są niewielkie. Nieco więcej kobiet jest zdania, że nie ma wpływu na to, co dzieje się w kraju (80% w porównaniu do 74% mężczyzn).

Czy sądzi Pan/Pani, że ma wpływ na to, co dzieje się w kraju?

Czy sądzi Pan/Pani, że ma wpływ na to, co dzieje się w społeczności lokalnej?

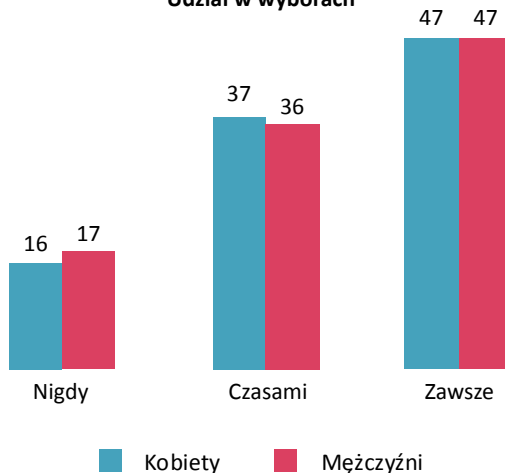
Nieco bardziej optymistycznie rozkładają się opinie na temat wpływu na społeczność lokalną. Różnice między kobietami a mężczyznami są dalej niewielkie, choć warto odnotowania. To kobiety częściej są zdania, że nie mają wpływu na to, co dzieje się w ich społeczności (72% w porównaniu do 66% mężczyzn).

Udział w wyborach głównym wyrazem aktywności obywatelskiej

Najczęstszym wyrazem aktywności obywatelskiej pozostają wybory – uczestnictwo w nich zarówno na poziomie lokalnym, jak i krajowym czy europejskim deklaruje blisko 84% Polek i Polaków. O korzystaniu z biernego prawa wyborczego, czyli kandydowaniu do parlamentu myślało 2% badanych, nieco więcej osób brało pod uwagę wysunięcie własnej kandydatury w wyborach lokalnych – 6%.

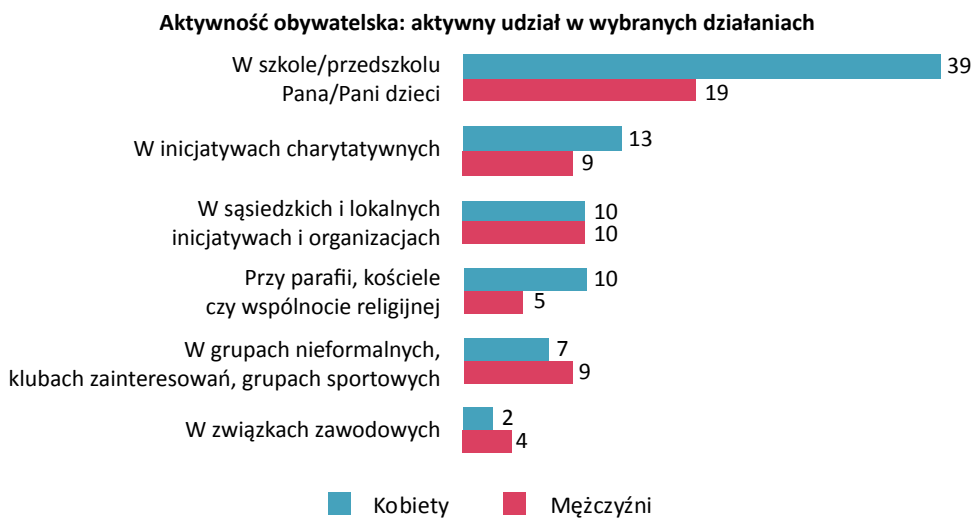
Istnieje natomiast sfera działań społecznych, gdzie to zaangażowanie jest większe – to aktywności w przedszkolach i szkołach dzieci badanych, w których bierze udział aż 39% mam i 19% ojców.

Udział w wyborach

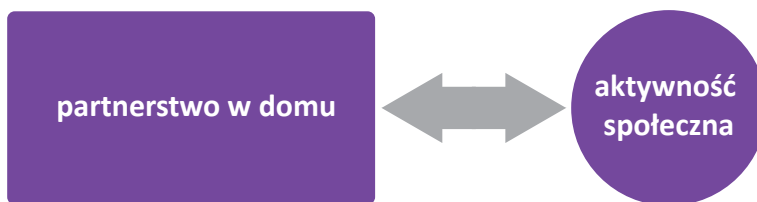

Niski poziom aktywności obywatelskiej

Znacznie mniej optymistycznie wygląda aktywne zaangażowanie w działania obywatelskie różnego typu: od działań wolontariackich przez pisanie czy zbieranie podpisów pod petycjami, udział w konsultacjach, po aktywność na rzecz wspólnoty sąsiedzkiej. Niespełna 10% badanych deklaruje takie działania. Istnieje natomiast sfera działań społecznych, gdzie to zaangażowanie jest większe – to aktywności w przedszkolach i szkołach dzieci badanych, w których bierze udział aż 39% mam i 19% ojców.

Dwie kwestie w grupie osób zaangażowanych w różne aktywności obywatelskie warte są odnotowania. Mężczyźni, którzy aktywnie włączają się w obowiązki domowe, chętniej angażują się także w działalność publiczną.

Z kolei wśród kobiet widzimy inną ciekawą relację: związek między jakością życia a zaangażowaniem społecznym. Aktywna postawa, która ma zaowocować zmianą społeczną w pożądanym przez nas kierunku, wiąże się z wyższą jakością naszego życia.

Doświadczenie przemocy w związkach

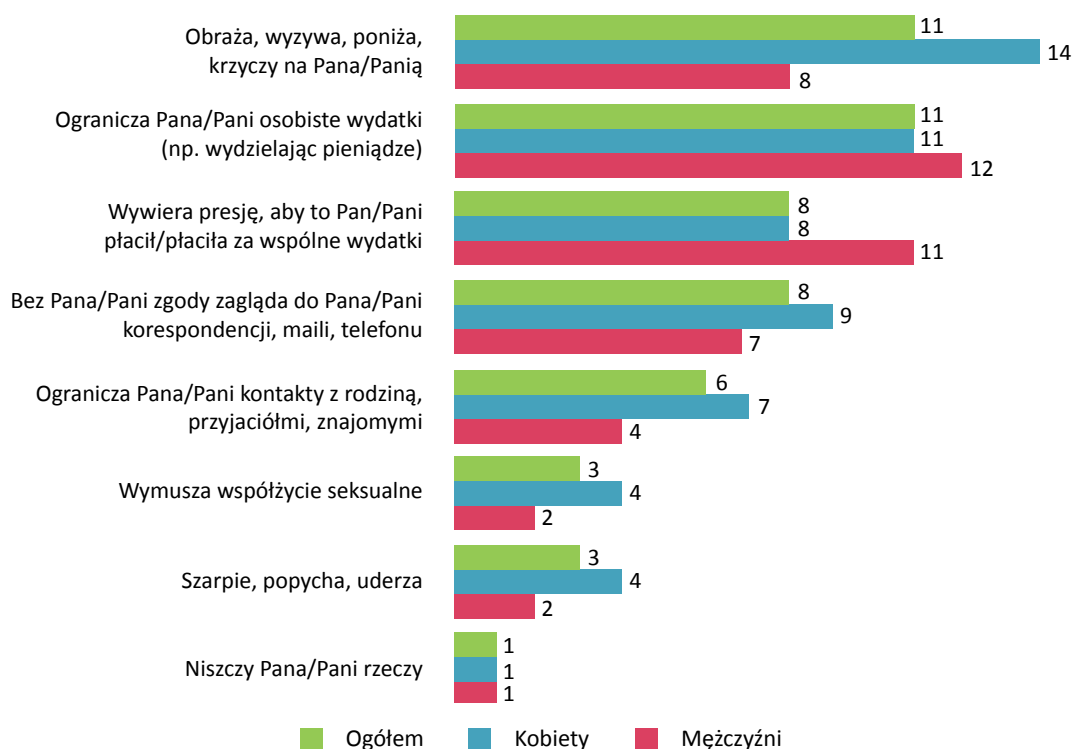
Polacy i Polki rzadko przyznają się do przemocy w obecnym związku

W badaniu pytaliśmy o doświadczenie różnych form przemocy:

- przemocy fizycznej (np. szarpania, popychania, uderzania);
- przemocy psychicznej (np. obrażania partnera/partnerki, wyzywania, ograniczania kontaktów społecznych, kontrolowania osobistej korespondencji, niszczenia rzeczy partnera/partnerki);
- przemocy ekonomicznej (np. ograniczania osobistych wydatków, zmuszania partnera/partnerki do płacenia za wspólne wydatki);
- przemocy seksualnej (wymuszania współżycia seksualnego).

Zbadaliśmy przemoc wobec partnera/partnerki w związku w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Interesowało nas również doświadczenie przemocy w byłym związku. Większość badanych (ok. 75%) pytana o przemoc w obecnym związku stwierdziła, że nigdy nie doświadczyła żadnej z wymienionych form przemocy. Odmowa udzielenia odpowiedzi na to pytanie najczęściej dotyczyła przemocy seksualnej. Kobiety przede wszystkim wskazywały na bycie obrażaną, poniżaną czy wyzywaną przez partnera, a następnie na ograniczanie przez niego osobistych wydatków. Mężczyźni również najczęściej wskazywali te dwie formy przemocy, ale w odwrotnej kolejności (tj. najczęściej doświadczali ograniczania osobistych wydatków przez partnerkę).

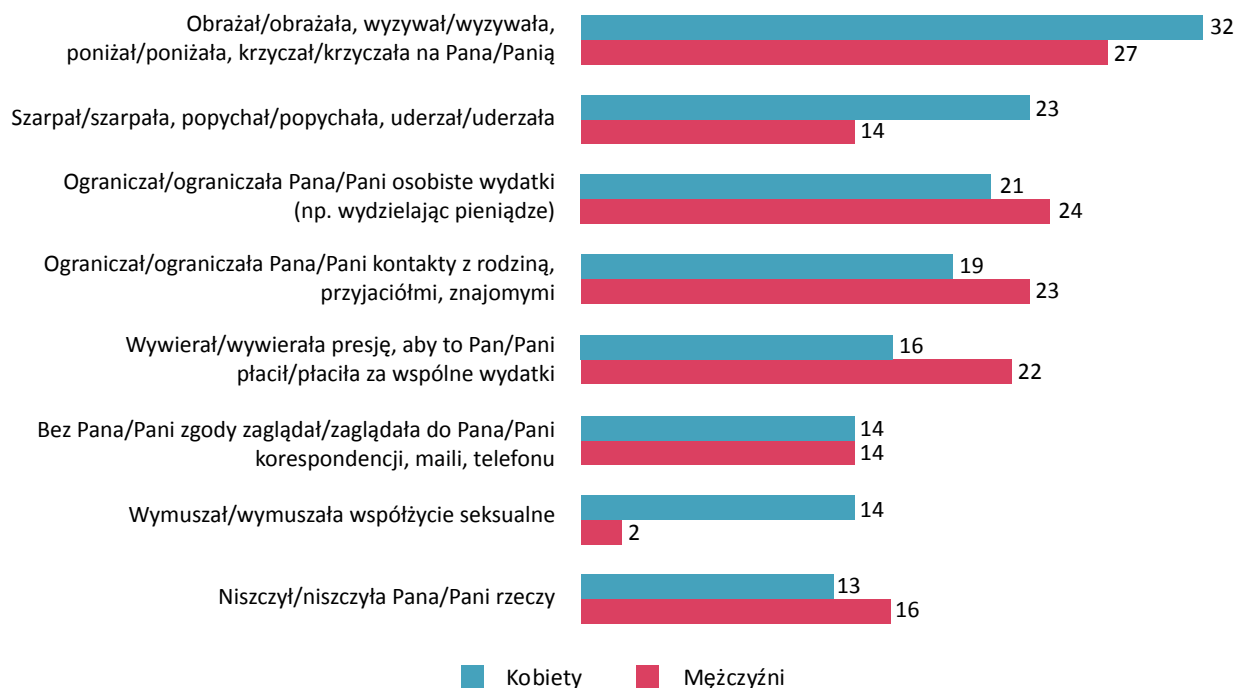
Wskazywane formy przemocy ze strony partnera/partnerki w związku w ciągu ostatnich 12 miesięcy bez uwzględnienia ich natężenia. Obecny/obecna partner/partnerka...

Przemoc w byłym związku znacznie częściej ujawniana niż w obecnym

O ile w odniesieniu do aktualnego związku na brak przemocy wskazało prawie 75% badanych, to w stosunku do związku zakończonemu odsetek ten był znacznie niższy i wyniósł 56%. Odmowa odpowiedzi najczęściej miała miejsce w przypadku wymuszania współżycia seksualnego oraz obrażania i wyzywania. Warto zwrócić uwagę na to, że kobiety mniej chętnie niż mężczyźni wypowiadały się o przemoc w byłym związku. W czterech na osiem wyróżnionych przejawów przemocy odsetek wskazań na ich doświadczanie był wyższy wśród mężczyzn niż kobiet (choć różnica między płciami jest w tych przypadkach raczej niewielka). Kobiety najczęściej wskazywały na obrażanie, wyzywanie, poniżanie, krzyczenie, następnie przemoc fizyczną (szarpanie, popychanie, uderzenie) oraz ekonomiczną (ograniczanie wydatków). Siedmiokrotnie częściej niż mężczyźni mówili o wymuszaniu współżycia seksualnego. Natomiast mężczyźni wskazywali na doznawanie przede wszystkim przemocy ekonomicznej (wydzielanie pieniędzy i presja na płacenie za wspólne wydatki) oraz ograniczanie kontaktów z rodziną, przyjaciółmi i znajomymi.

**Wskazywane formy przemocy ze strony partnera/partnerki w byłym związku.
Były/była partner/partnerka...**

Doświadczanie przemocy w dzieciństwie zwiększa ryzyko bycia ofiarą przemocy w związku

Badanie pokazało, że doświadczenie przemocy przed 18. rokiem życia znacznie zwiększa ryzyko bycia ofiarą przemocy ze strony partnera/partnerki w obecnym związku. Dotyczy to zarówno karania dziecka za pomocą klapsów, często i niesłusznie niepostrzeżanego przez Polaków w kategoriach przemocy, jak również doświadczenia szarpania, uderzania czy przemocy seksualnej.

Osoby karane w dzieciństwie i wczesnej młodości (do 18. roku życia) za pomocą kar fizycznych oraz deklarujące, że doświadczały różnych innych form przemocy, w aktualnym związku są częściej obrażane, poniżane, wyzywane, ograniczana jest ich wolność ekonomiczna oraz występuje kontrolowanie przez partnera/partnerkę ich zachowań (bez zgody sprawdzana jest korespondencja, kontakty telefoniczne).

**Doświadczenie klapsów/kar fizycznych w dzieciństwie
a przemoc ze strony partnera/partnerki w dorosłości.
Obecny/obecna partner/partnerka...**

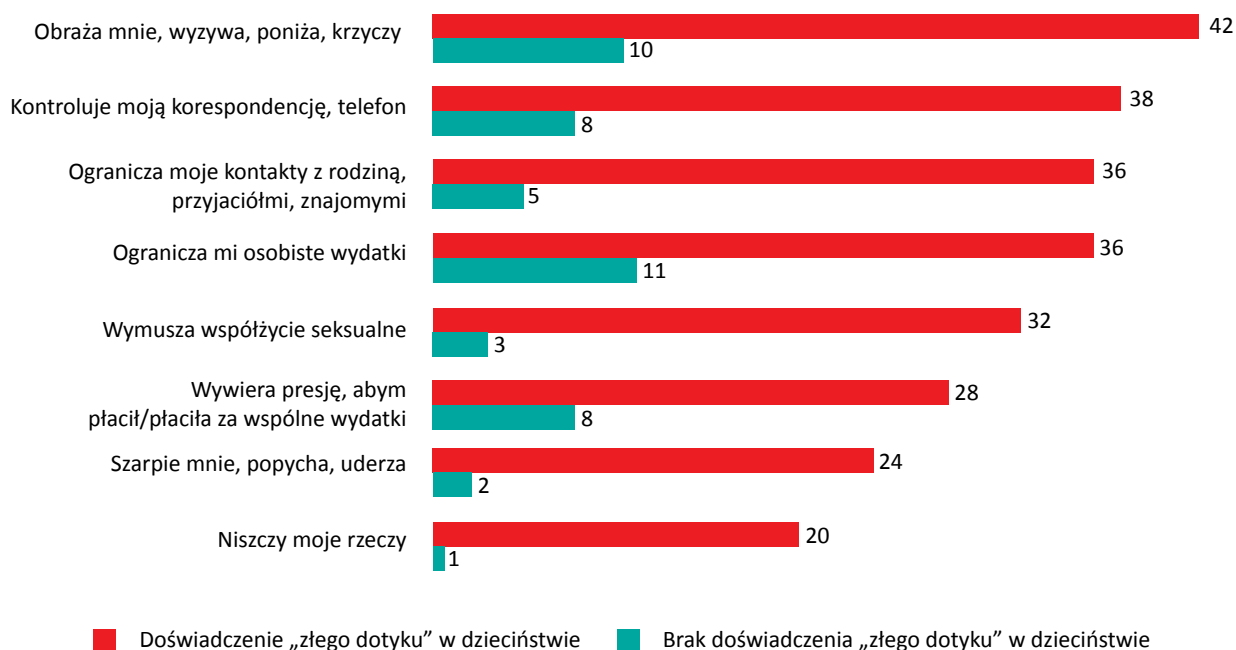

**Doświadczenie szarpania, uderzania, popychania w dzieciństwie
a przemoc ze strony partnera/partnerki w dorosłości.
Obecny/obecna partner/partnerka...**

Osoby narażone na „zły dotyk” w dzieciństwie znajdują się w „pętli przemocy” w aktualnym związku. Wszelkie możliwe formy przemocy są przez nich doświadczane dużo częściej w dorosłości.

**Doświadczenie „złego dotyku” w dzieciństwie
a przemoc ze strony partnera/partnerki w dorosłości.
Obecny/obecna partner/partnerka...**

Nie tylko bycie ofiarą, ale również bycie świadkiem przemocy w dzieciństwie oraz dorastanie w domu (czy instytucji opiekuńczej), w której panowała atmosfera strachu, znacząco zwiększa prawdopodobieństwo doświadczania różnych form przemocy ze strony partnera/partnerki w związku. Obserwowana prawidłowość (czyli związek bycia ofiarą przemocy w dzieciństwie z byciem ofiarą przemocy ze strony partnera/partnerki w dorosłości) odnosi się także do byłego związku.

Przemoc znacząco wpływa na jakość życia, zwłaszcza kobiet

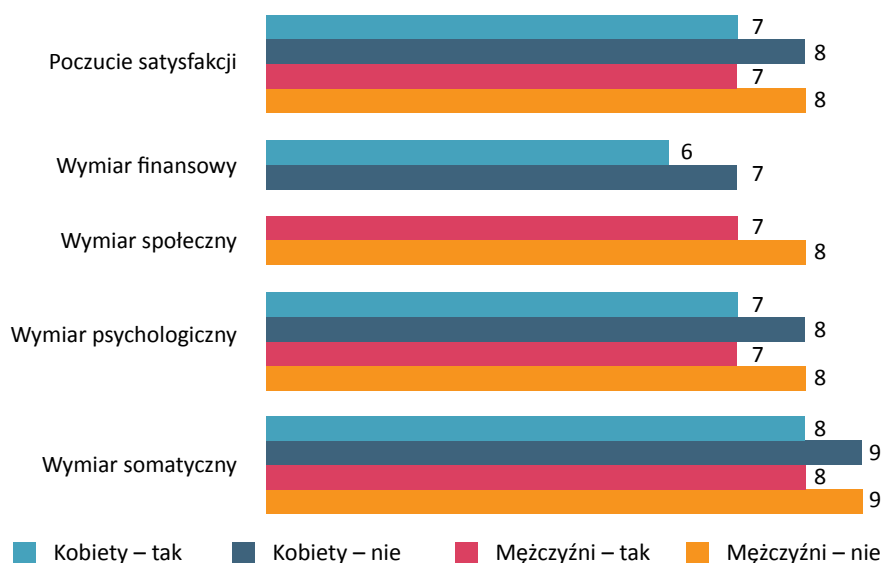
W projekcie zbadano wpływ doświadczenia różnych rodzajów przemocy w związku na jakość życia badanych osób. Badanie pokazało, że każda z analizowanych form przemocy obniża jakość życia osób badanych w przynajmniej dwóch z branych pod uwagę sześciu jej wymiarów.

Wpływ przemocy w obecnym związku na jakość życia w podziale na płeć

Poniższe wykresy pokazują wpływ przemocy na jakość życia jej ofiar w podziale na płeć. Liczby obok słupków oznaczają medianę, czyli wartość środkową uzyskiwaną na skali przez respondentów i respondentki, którzy/które doświadczyli/doświadczyły danego rodzaju przemocy. **Wyższa liczba (mediana) oznacza wyższą jakość życia.** Na wykresach znajdują się tylko wyniki istotne statystycznie.

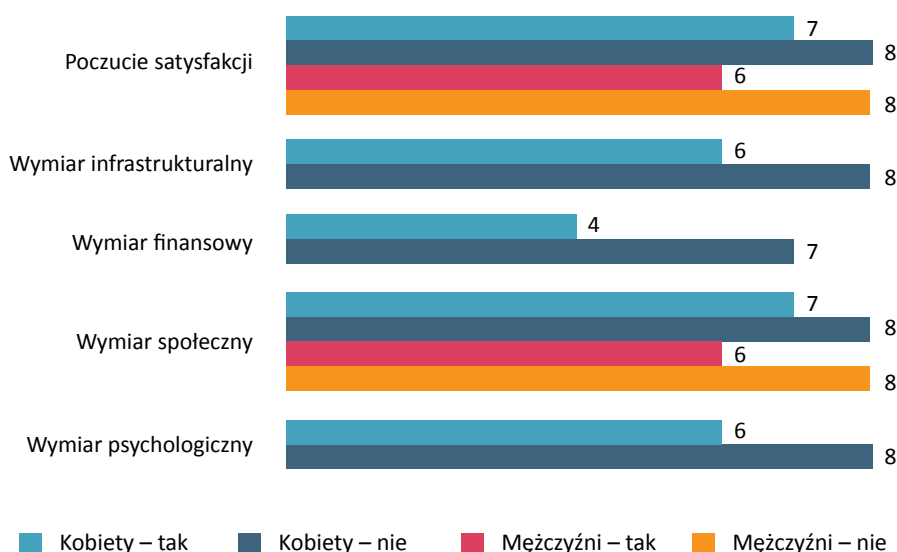
Doświadczenie przemocy psychicznej obniżało jakość życia zarówno kobiet, jak i mężczyzn w wymiarach: somatycznym, psychologicznym oraz ogólnej satysfakcji oraz wpływało na wymiar społeczny (tylko u mężczyzn) i wymiar finansowy (tylko u kobiet).

Wpływ na wymiary jakości życia, gdy partner/partnerka obraża mnie, wyzywa, poniża, krzyczy

Doświadczenie przemocy fizycznej (szarpanie, popychanie, uderzanie) negatywnie wpływało na jakość życia mężczyzn i kobiet w wymiarze społecznym oraz obniżało ich ogólne poczucie satysfakcji. Dodatkowo, kobiety będące ofiarą przemocy fizycznej miały gorsze wyniki na skali mierzącej jakość życia w wymiarze psychologicznym, finansowym i infrastrukturalnym, podczas gdy dla mężczyzn nie zaobserwowano takiego wpływu. U żadnej z płci przemoc fizyczna nie wpływała na wymiar somatyczny jakości życia.

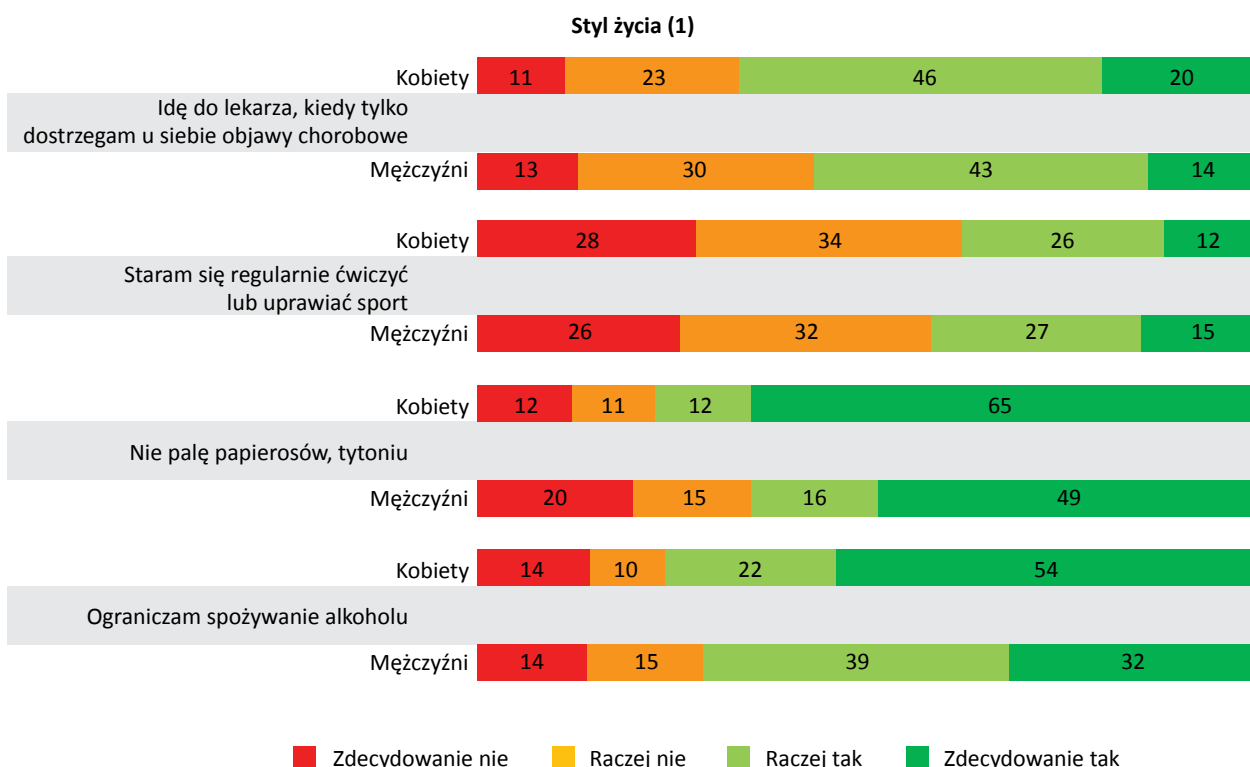
Wpływ na wymiary jakości życia, gdy partner/partnerka szarpie mnie, popycha, uderza

Styl życia i zdrowie

Niewielkie różnice w zachowaniach prozdrowotnych mężczyzn i kobiet

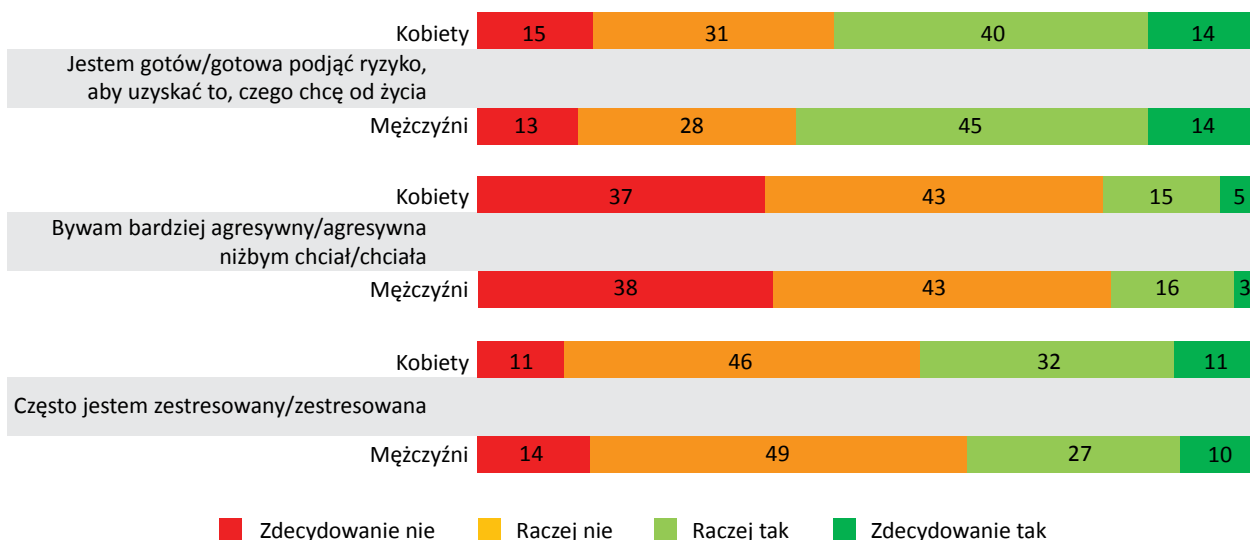
Badanie pokazało, że istnieją pewne różnice w zachowaniach prozdrowotnych kobiet i mężczyzn. Analiza odpowiedzi twierdzących (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) na pytanie o prawdziwość stwierdzenia „Ograniczam spożywanie alkoholu” pokazuje, że prawie trzy czwarte badanych mężczyzn i nieco ponad trzy czwarte kobiet unika spożywania alkoholu. Palenia tytoniu unika (odpowiedzi: „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) prawie taki sam odsetek kobiet jak powyżej, ale o 6% mniejszy (w porównaniu z unikaniem alkoholu) odsetek mężczyzn, z czego wynika, że palenie jest bardziej rozpowszechnione wśród mężczyzn. Kobiety i mężczyźni nieznacznie różnią się, jeśli chodzi o regularne uprawianie sportu, przy czym w przypadku obu płci ponad połowa respondentów i respondentek nie podejmuje regularnej aktywności fizycznej. Szybkie reagowanie wizytą u lekarza na dostrzeżone u siebie objawy chorobowe również jest domeną kobiet.

Obie płcie w podobnym stopniu zestresowane i agresywne

Kobiety nieco częściej niż mężczyźni deklarują, że są często zestresowane. Zgodnie z udzielonymi odpowiedziami, obie płcie prawie nie różnią się między sobą poziomem agresji. Mężczyźni są w nieco większym stopniu niż kobiety gotowi podjąć ryzyko, aby uzyskać to, na czym im zależy.

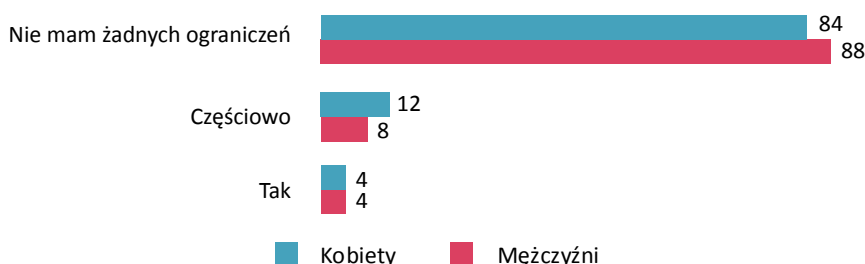
Styl życia (2)

Nieznaczące różnice między płciami w samoocenie stanu zdrowia i jakości życia

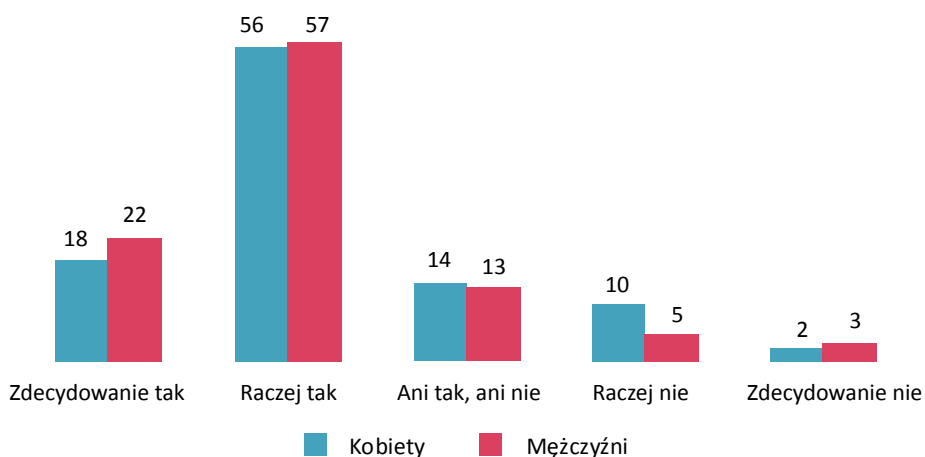
Na pytanie o trwające 6 miesięcy i dłużej ograniczenie w funkcjonowaniu z powodu problemów zdrowotnych znakomita większość respondentów i respondentek odpowiedziała, że nie ma żadnych ograniczeń. Częściowe ograniczenia zgłosił większy odsetek kobiet niż mężczyzn – charakteryzują się więc one nieco gorszym od mężczyzn stanem funkcjonalnym.

Czy z powodu problemów zdrowotnych ma Pan/Pani ograniczoną zdolność wykonywania zwykłych czynności trwającą 6 miesięcy lub dłużej?

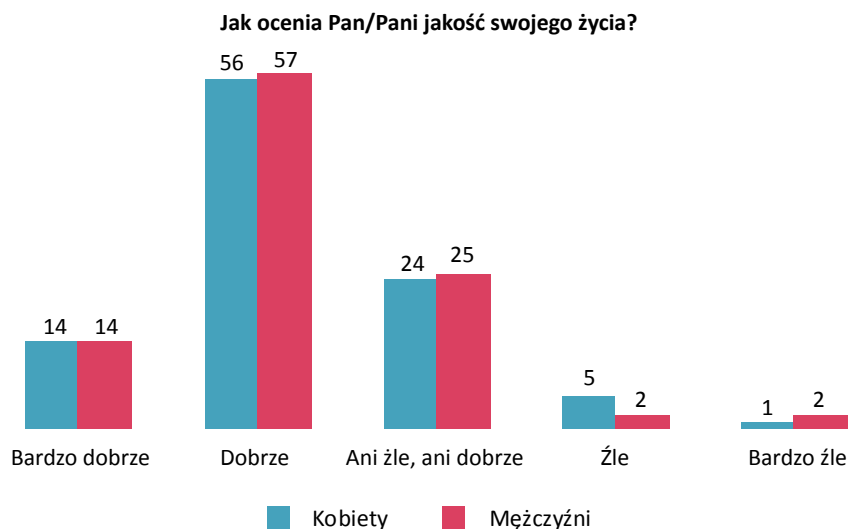

Bardzo niewielkie różnice między płciami pokazała też analiza odpowiedzi na pytania o zadowolenie ze swojego stanu zdrowia i jakości życia. Respondenci i respondentki najczęściej odpowiadali/odpowiadały, że są raczej zadowoleni/zadowolone, przy czym mężczyźni nieco częściej byli raczej zadowoleni i zdecydowanie zadowoleni w porównaniu z kobietami. W przypadku obu płci zdecydowana większość podkreślała, że jest zdecydowanie lub raczej zadowolona ze swojego zdrowia.

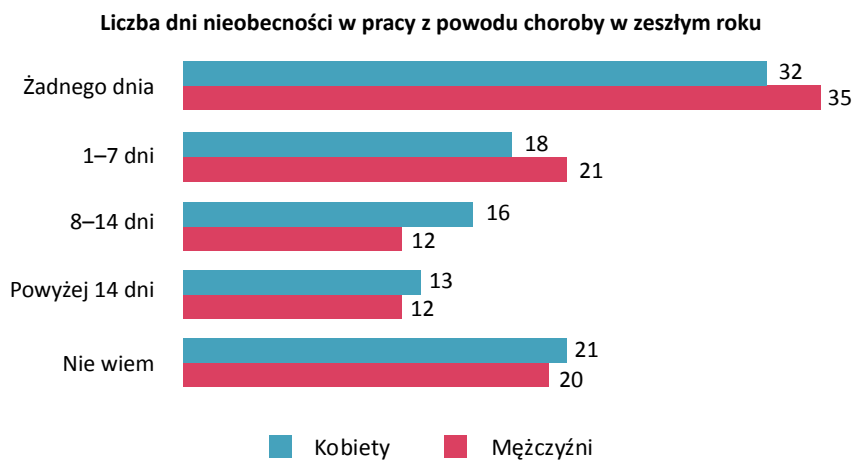
Czy jest Pan/Pani zadowolony/zadowolona ze swojego zdrowia?

Zarówno mężczyźni, jak i kobiety najczęściej dobrze oceniali/oceniały jakość swojego życia. Kolejnym najczęściej wybranym wskazaniem było „ani dobrze, ani źle”, a następnym – „bardzo dobrze”; odpowiedzi „źle” i „bardzo źle” pojawiały się rzadko, przy czym tę pierwszą opcję nieco częściej wybierały kobiety, a tę drugą – mężczyźni.

Również analiza liczby dni nieobecności w pracy w ostatnim roku w podziale na płeć nie pokazuje bardzo dużych różnic między kobietami a mężczyznami. Najczęściej wskazywaną kategorią w przypadku obu płci była odpowiedź „żadnego dnia” (wybrało ją nieco więcej mężczyzn niż kobiet). Większy odsetek kobiet wskazywał też na dłuższe nieobecności (od 8 do 14 dni oraz powyżej 14 dni).

Podsumowanie

Zdecydowana większość Polek i Polaków deklaruje, że równość płci stanowi dla nich ważną wartość oraz że jest podstawą budowania sprawiedliwego społeczeństwa. Kobiety częściej niż mężczyźni nie zgadzają się ze stwierdzeniem, że równość została już osiągnięta w Polsce. Dostrzegają też więcej przejawów gorszego traktowania kobiet w sferze publicznej. Same również częściej doświadczają dyskryminacji w trakcie poszukiwania pracy oraz w miejscu pracy. Rynek pracy jest wskazywany jako kluczowy obszar nierówności przez obie płcie.

Równość płci jako wartość została wyniesiona głównie z domu rodzinnego i nie jest postrzegana jako zagrożenie dla rodziny. Z jednej strony, badani i badane postrzegają równość jako obszar odpowiedzialności każdej jednostki – każda osoba powinna realizować ją w swoim życiu osobistym. Z drugiej strony, wskazywano media, instytucje publiczne, szkoły oraz pracodawców jako te podmioty, które powinny angażować się w działania na rzecz równości płci. Do działań, jakie powinny podejmować instytucje publiczne celem osiągnięcia równości kobiet i mężczyzn, należą: zmiana prawa na takie, które będzie gwarantowało równość płci, wprowadzenie lepszego wsparcia socjalnego ze strony państwa oraz promocja równości płci za pomocą mediów.

Jak pokazało badanie, sfera prywatna wciąż pozostaje domeną kobiet, choć zaangażowanie mężczyzn rośnie w kolejnych pokoleniach. Na kobietach wciąż spoczywa obowiązek organizacji życia rodzinnego – podejmowanie decyzji o posiłkach, sprawach szkolnych, dbanie o czystość i zajmowanie się osobami wymagającymi pomocy. „Menadżerski matriarchat”, przejmowanie kontroli i zarządzanie sprawami rodzin przez kobiety wydaje się być trwałym wzorem życia rodzinnego, który utrudnia proces demokratyzacji rodzin. Badania potwierdzają jednak, że zaangażowanie mężczyzn w sferę rodzinną, w tym opiekę nad dziećmi rośnie wraz z podejmowaniem przez kobiety ról zawodowych. Co więcej, praktykowanie wzorów równościowych w rodzinie pochodzenia skutkowało ich odzwierciedleniem w dorosłym życiu badanych mężczyzn.

Chociaż w większości par przeważa model podwójnego żywiciela rodziny (i mężczyzna, i kobieta pracują zawodowo), to jednak zarobki mężczyzn są nadal zdecydowanie wyższe niż kobiet. Ten nierówny podział dochodów utrudnia osiągnięcie ekonomicznej równości płci. Przypadać należy jednak, że pewnym wskaźnikiem demokratyzacji w rodzinach jest deklarowane wspólne zarządzanie budżetem domowym. Zasoby finansowe nie wydają się być zatem podstawą do hierarchizowania statusu płci w związkach.

Kobiety wykazują jednak niższą aktywność na rynku pracy, jak również doświadczają na nim gorszej sytuacji – kobiety częściej przyznawały się do bycia ofiarą mobbingu i molestowania seksualnego w miejscu pracy. Kobiety również częściej niż mężczyźni podkreślają, że praca w oparciu o umowę o pracę na czas nieokreślony odgrywa ważną rolę w zapewnieniu stabilności życiowej.

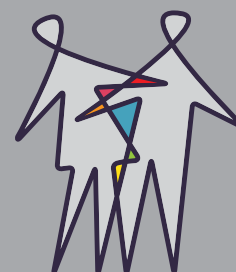
Urlopy, których celem jest opieka nad niemowlęciem i małym dzieckiem, wykorzystują przede wszystkim matki, natomiast ojcowie deklarują chęć korzystania z urlopu ojcowskiego, w przypadku gdy jest on przeznaczony wyłącznie dla nich. Respondentki i respondenci, by pogodzić obowiązki zawodowe z opieką nad dziećmi, oczekują przede wszystkim wsparcia państwa. W dalszej kolejności wymieniane są rozwiązania oferowane przez pracodawców i pracodawczynie czy pomoc ze strony rodziny. Pomimo iż badani/badane posiadający/posiadające dzieci częściej angażują się w działania w szkołach dzieci, ich aktywizm nie przekłada się na zaangażowanie w innych sferach społeczeństwa obywatelskiego. Przeprowadzone badania nie potwierdzają zatem występowania upolitycznionego macierzyństwa i ojcostwa.

Polskie rodziny deklarują wyjątkową zgodność i brak większych konfliktów. Jeśli problemy są wskazywane, to odnoszą się do byłych związków. Związki aktualne, w których rzadko ukazywane są doświadczenia związane z przemocą, są idealizowane. Osoby, które funkcjonowały już uprzednio w związkach, w których występowała przemoc, trzykrotnie częściej wskazywały na jej występowanie obecnie. Do najczęstszych form przemocy występujących w związkach należą przemoc psychiczna i przemoc ekonomiczna.

Doświadczanie przemocy w dzieciństwie zwiększa ryzyko bycia ofiarą przemocy w związku. Aż połowa badanych wskazała, że otrzymywała w dzieciństwie kary fizyczne, częściej byli to mężczyźni niż kobiety. Doświadczanie niektórych form przemocy w dzieciństwie nie wpływało na jakość życia mężczyzn, natomiast w przypadku kobiet każda z form przemocy obniżała jakość ich życia. Na obniżenie jakości życia wpływało doświadczenie przemocy psychicznej/emocjonalnej (bycie obrażanym/obrażaną, wyzywanym/wyzywaną, poniżanym/poniżaną etc.) przez partnera/partnerkę oraz bycie ofiarą przemocy fizycznej (szarpanie, uderzanie, popychanie).

Badania wskazują na niewielkie różnice między kobietami a mężczyznami, jeśli chodzi o styl życia, samoocenę stanu zdrowia i jakości życia oraz liczbę dni absencji chorobowej. Kobiety mają nieco wyższą świadomość zdrowotną w porównaniu z mężczyznami.

**Skład, grafika oraz projekt okładki:
Wojciech Piróg**

Projekt *Równość płci i jakość życia. Rola równości płci w rozwoju w Europie na przykładzie Polski i Norwegii* jest finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu Polsko-Norweska Współpraca Badawcza finansowanego z funduszy norweskich na lata 2009–2014 na podstawie umowy nr Pol-Nor/200641/63/2013 i realizowany przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego we współpracy z Centre for Gender Research, Institute of Health and Society Uniwersytetu w Oslo oraz Katedrą Epidemiologii i Medycyny Zapobiegawczej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

